

Χάρσι

ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Ειδικό Τεύχος – Αφιέρωμα

Νέοι Επιστήμονες

Επιμέλεια

Γεωργία Γεμενετζή- Σπύρος Νιαβής- Αναστασία Τασοπούλου

ΤΕΥΧΟΣ
ISSUE

40

ΕΤΟΣ
YEAR

2024

ISSN: 1109-5008

e-ISSN: 2944-9847

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής
Ανάπτυξης

Ειδικό Τεύχος-Αφιέρωμα

Νέοι Επιστήμονες

Επιμέλεια

Γεωργία Γεμενετζή- Σπύρος Νιαβής- Αναστασία Τασσπούλου

Επιστημονικό Περιοδικό

αειχώρος

Διεύθυνση:

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης

Περιοδικό ΑΕΙΧΩΡΟΣ

Πεδίον Άρεως, 383 34 ΒΟΛΟΣ

<http://www.aeihoros.gr>

e-mail: aeihoros@uth.gr

Επιμέλεια έκδοσης: Νεκταρία Σαρρή

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Γιώργος Παρασκευάς-Παναγιώτης Μανέτος

Γεμεντζή Γεωργία, Νιαβής Σπύρος, Τασοπούλου Αναστασία	6
Εισαγωγή	
Κουβαρά Ευαγγελία-Μαρία, Σαμαρά Αικατερίνη	9
Γειτονιά & Airbnb: αναβάθμιση ή αλλοίωση; Η περίπτωση της περιοχής της Ανάληψης στη Θεσσαλονίκη	
Μπέλτσου Βασιλική	30
Υπολογισμός δείκτη περπατησιμότητας για το κέντρο της Λάρισας και ανάδραση προς τον πολεοδομικό σχεδιασμό	
Αποστόλου Γεωργία-Άννα	61
Αστική ταυτότητα και δομημένο περιβάλλον: αναζητώντας τη συμβολή του πολεοδομικού σχεδιασμού	
Αλεξανδρίδης Θεόδωρος, Λαζαρίδης Βασίλειος	85
Αξιολόγηση της Τρωτότητας και Ενίσχυση της Ανθεκτικότητας του Αστικού Ιστού μέσω Μπλε και Πράσινων Υποδομών: Η Περίπτωση του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης	
Κυριακίδης Χαράλαμπος	110
Συγκριτική μελέτη για τη λειτουργία των υπαίθριων δημόσιων αστικών χώρων στις αθηναϊκές γειτονιές	

Συγκριτική μελέτη για τη λειτουργία των υπαίθριων δημοσίων αστικών χώρων στις αθηναϊκές γειτονίες

Κυριακίδης Χαράλαμπος

Διδάκτωρ, Σχολή Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών, ΕΜΠ

Περίληψη

Η μορφή των δημόσιων χώρων διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο στην επιτυχή λειτουργία των πόλεων και στην ποιότητα ζωής των πολιτών, οι οποίοι ικανοποιούν μέρος των αναγκών τους σε αυτούς. Σε μια περίοδο που οι ελληνικές πόλεις παρουσιάζουν τάσεις μετασχηματισμού, η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο λειτουργούν οι δημόσιοι χώροι τους είναι σημαντική. Πέραν του γεγονότος πως η μελέτη του ζητήματος για την ελληνική πόλη είναι περιορισμένη, στη διεθνή βιβλιογραφία απουσιάζουν συνδυασμένες έρευνες σε διαφορετικούς τύπους δημόσιων χώρων. Στο πλαίσιο αυτό, το βασικό ερευνητικό ερώτημα αφορά στο «πώς λειτουργούν οι δρόμοι και οι πλατείες των γειτονιών στις ελληνικές πόλεις και με ποιο τρόπο τα φυσικά χαρακτηριστικά τους επιδρούν στη δημόσια ζωή». Για την εξέταση του ερευνητικού ερωτήματος, εφαρμόζεται μια μικτή μεθοδολογία στην οποία κομβικό ρόλο διαδραματίζουν, αφενός η μη-συμμετοχική παρατήρηση για τη συλλογή πληροφοριών αναφορικά με το είδος των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα στους δημόσιους χώρους καθώς και το ποιοι εμπλέκονται σε αυτές, για πόσο χρόνο και ποιες ώρες της ημέρας, αφετέρου η διεξαγωγή συνεντεύξεων με σκοπό την κατανόηση των αιτιών που οδηγούν στην έκφραση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων. Τα δεδομένα αποτυπώθηκαν χωρικά σε περιβάλλον γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών και αναλύθηκαν τόσο με οπτική ερμηνεία όσο και με την εφαρμογή ενός μοντέλου λογιστικής παλινδρόμησης. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι δρόμοι και οι πλατείες παρουσιάζουν φαινομενικά παρόμοιο τρόπο λειτουργίας. Μια βαθύτερη ανάγνωση του ζητήματος συνεπάγεται διαφοροποίησή τους ως προς το χρονικό πλαίσιο λειτουργίας τους, τα είδη των δραστηριοτήτων που προσελκύουν και τις ανάγκες των χρηστών που καλύπτουν. Η ανάγκη για ικανοποίηση συγκεκριμένων αναγκών συνεπάγεται διαφοροποίηση ως προς την φυσική τους οργάνωση, αφού αποδεικνύεται πως συγκεκριμένα στοιχεία του χώρου ενθαρρύνουν ή αποθαρρύνουν την εκδήλωση μιας σειράς δραστηριοτήτων. Η συνύπαρξη των δύο τύπων δημόσιων χώρων (δρόμων και πλατειών) στις γειτονίες των ελληνικών πόλεων είναι σημαντική, στο πλαίσιο της συμπληρωματικότητάς τους. Στο πλαίσιο του μετασχηματισμού τους, κρίνεται σκόπιμος ο δανεισμός στοιχείων του ενός από τον άλλο με στόχο την ανάδειξη και των δύο ως κοινωνικών τόπων.

Λέξεις κλειδιά

Υπαίθριοι δημόσιοι χώροι, Δρόμος, Πλατεία, Περιβαλλοντική ψυχολογία, Μικτή μεθοδολογία, Ελληνικές πόλεις.

A comparative study on the way public spaces function in the athenian neighborhoods

Abstract

Introduction: The form of public spaces influence the successful function of the cities as well as the quality of life of the citizens as the latter satisfy their needs by experiencing urban spaces. In a period that Greek cities tend to be transformed as a result of the strong effects of globalization, understanding of the the way public spaces function seems to be crucial. Apart from the fact that no many studies of this topic are available in the Greek literature, even in the international one no many comparative studies among the various types of urban spaces can be found. In that context, the main research question that is being investigated in this research has to do with the way urban streets and squares in neighborhoods across Greek cities function as well as with the way the physical characteristics may affect public life. Methodology: To answer this research question, a mixed-method research is applied. Non-participant observation was used in order to answer which types of activities taking place on urban space, what time of a day, how much time to they last and who is involved in them; interviews were used to understand the reasons why people express such a behavior. QGIS software was used to proceed in spatial analysis while logistic regression model was applied for data analysis to be conducted. Findings: Urban streets and squares seem to function in a quite similar way. However, a deeper reading of this issue implies differentiations concerning the timetable of the various activities as well as their types and the needs of people that are satisfied in those spaces. Taking into account that so streets as squares aim in satisfying specific needs, differentiation in terms of their form and their physical characteristics is expected; it was proven that specific elements of the space encourage or discourage the manifestation of a series of activities. Results and Discussion: The coexistence of both of the types of public open spaces (streets and squares) in the neighborhoods of Greek cities is important, as they function in a complementary way. In the context of their future transformation, it should be appropriate to borrow elements from one another in order for both of them to be highlighted as crucial social places.

Keywords

Public open spaces, Environmental psychology, Comparative study, Mixed methodology, Logistic regression analysis, Greek cities.

1.Εισαγωγή

Η διερεύνηση των χωρικών ζητημάτων δεν νοείται χωρίς την εξέταση της ανθρώπινης συμπεριφοράς (Webb, 1990, σ. 9) που, για το σύνολο μιας κοινότητας, αποτελεί τη δημόσια ζωή. Πολυάριθμες έρευνες στον τομέα αυτό (ενδεικτικά: Gehl, 2013· Balogh and Takács, 2011· Garvin, 1997· Whyte, 1980· Jacobs, 1961) έχουν υπογραμμίσει το ρόλο και την ανάγκη για δημόσιους χώρους ώστε να ευνοείται η δημόσια ζωή και η κοινωνική συναναστροφή. Παρότι άλλοι μελετητές, όπως οι Moughtin (2003, σ. 88) και Lynch (1981, σ. 49), ερμηνεύουν με αντίστροφη λογική την παραπάνω αιτιακή σχέση, εντούτοις συμφωνούν στην ύπαρξη σχέσης μεταξύ των δύο παραμέτρων.

Όμως, η συσχέτιση μεταξύ δημόσιας ζωής και δημόσιου χώρου δεν συνεπάγεται πως οι αυξανόμενες ανάγκες των κατοίκων των πόλεων θα πρέπει να ικανοποιηθούν από περισσότερους δημόσιους χώρους. Πράγματι, ανατρέχοντας στην καταγραφή δημόσιων χώρων σε πόλεις των ΗΠΑ διαπιστώνεται οριακή αύξησή τους κατά τις τελευταίες δεκαετίες (Doherty et.al., 2008). Οι ανάγκες των κατοίκων¹ επιχειρούνται να καλυφθούν μέσα από την ανάδειξη του υφιστάμενου υπαίθριου χώρου των πόλεων όπου επιτρέπεται ελεύθερα και ισόνομα η πρόσβαση και η χρήση τους για την εξυπηρέτηση των αναγκών των πολιτών (εφεξής Υπαίθριου Δημόσιου Αστικού Χώρου – ΥΔΑΧ)² γεγονός που αποτυπώνεται στις επενδυτικές ροές για αστική αναζωογόνηση (Saccomani, 2016, σ. 3), στο στόχαστρο της οποίας βρίσκονται παραδοσιακά στοιχεία του ΥΔΑΧ, όπως ο δρόμος και η πλατεία, τα οποία ανασχεδιάζονται.

Τα συγκεκριμένα στοιχεία -ή, καλύτερα, αστικοί συντελεστές- συσχετίζονται με μια σειρά θετικών επιδράσεων στους πολίτες (π.χ. βελτίωση της σωματικής και ψυχικής υγείας) (Curl et.al., 2015, σ. 117) και τις τοπικές κοινωνίες (ενίσχυση της κοινωνικότητας, της συμμετοχικής και δημοκρατικής κουλτούρας, του αισθήματος της κοινότητας και της ασφάλειας) (Farahani, Lozanovska and Soltani, 2015, σ. 2· UN-Habitat, 2015, σ. 4· Ward Thompson, 2002, σ. 60· Langdon, 1994, σ. 100-101· Jacobs, 1961, σ. 42,50). Απόρροια αυτών είναι η λογική σύνδεση μεταξύ επιτυχημένων αστικών συντελεστών και υψηλού επιπέδου ποιότητας ζωής. Στο πλαίσιο αυτό, ενισχύεται η άποψη πως οι δρόμοι και οι πλατείες αποτελούν κοινωνικούς χώρους (Balogh and Takács, 2011, σ. 111), ο ρόλος των οποίων οφείλει να επαναξιολογείται μετά από περιόδους κρίσεων πχ. πρόσφατη υγειονομική και οικονομική κρίση). Η παραπάνω οπτική απαντάται στην ελληνική πρακτική, με έργα ανασχεδιασμού σημαντικών ΥΔΑΧ να βρίσκονται σε κομβική θέση στο δημόσιο διάλογο, όπως η δράση «Ξανα-σκέψου την Αθήνα/Rethink Athens» και το έργο του «Μεγάλου Περιπάτου της Αθήνας».

¹Για τη μελέτη των αναγκών, μια σειρά μελετών προσεγγίζουν το ζήτημα με διαφορετικές μεθοδολογίες. Από τις πλέον χαρακτηριστικές είναι η ιεραρχική προσέγγιση του Maslow (1943, σς.372-383): επιβίωση- ασφάλεια-αίσθημα του ανήκειν-εκτίμηση-αυτοπραγμάτωση.

²Ο λόγος που προκρίνεται ένας σύνθετος όρος έναντι του συνηθέστερου όρου «δημόσιος χώρος» έχει να κάνει με την ανάγκη να διευκρινιστεί πως η έρευνα εξετάζει χώρους:

(α) εντός των πόλεων,

(β) όπου επιτρέπεται η ελεύθερη πρόσβαση των πολιτών χωρίς περιορισμούς. Σημειώνεται πως ο όρος δημόσιος επιδέχεται διττή ερμηνεία, αφού μπορεί να παραπέμπει και στο ιδιοκτησιακό καθεστώς.

(γ) ανοιχτούς εντός των πόλεων εξαιρώντας δομημένες επιφάνειες οι οποίες μπορεί να χαρακτηρίζονται από δημόσιο ή ιδιωτικό καθεστώς ιδιοκτησίας και να χαρακτηρίζονται από ελεύθερη πρόσβαση των πολιτών.

Στο πλαίσιο αυτό, ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να επιτευχθεί η ανάπτυξη επιτυχημένων αστικών συντελεστών έρχεται στο προσκήνιο για τις ελληνικές πόλεις. Ανατρέχοντας στη βιβλιογραφία σχετικά με το ζήτημα αυτό, διαπιστώνεται πως η ανθρώπινη συμπεριφορά ταυτοποιείται ως καθοριστικός παράγοντας για την επίτευξη επιτυχημένων ΥΔΑΧ· παράλληλα, προκρίνεται ως δείκτης του βαθμού ικανοποίησης των ανθρώπινων αναγκών από τη μορφή του δομημένου περιβάλλοντος (πρβ. σε Κυριακίδης, 2016· Gehl, 2013· Κοσμόπουλος, 1994). Οι εμπειρικές μελέτες είναι περιορισμένες (Mehta, 2013, σ. 3), με τις περισσότερες να εστιάζουν στις αστικές πλατείες (ενδεικτικά: Κυριακίδης, 2016· Fard, 2014· Stebbins, 2009· Whyte, 1980) κεντρικών περιοχών και όχι στις γειτονιές και τα προάστια (Farahani, Lozanovska and Soltani, 2015, σ. 6). Ο υψηλός βαθμός αφαίρεσης που χαρακτηρίζει τις περισσότερες αποτελεί μια ακόμη παράμετρο που περιορίζει την εξαγωγή συμπερασμάτων, δυνητικά αξιοποιήσιμων στην πρακτική του σχεδιασμού. Παράλληλα με την απουσία συνδυασμένων μελετών για τους διάφορους τύπους αστικών συντελεστών, διαπιστώνεται η ύπαρξη γνωστικού κενού στο οποίο ανταποκρίνεται η παρούσα έρευνα. Τα συμπεράσματά της άπτονται στην καταγραφή πιθανής συσχέτισης μεταξύ της ανθρώπινης συμπεριφοράς και των ποιοτήτων του φυσικού χώρου ώστε ο αστικός σχεδιασμός να διευκολύνεται.

Στοιχείο πρωτοτυπίας της έρευνας αποτελεί ο συγκριτικός χαρακτήρας μεταξύ δρόμων και πλατειών, κατ' αναλογία της ερευνητικής φιλοσοφίας που εντοπίζεται στο έργο του Gehl (2013). Μια τέτοια προσέγγιση εκλείπει από την ελληνική βιβλιογραφία. Συνοψίζοντας, το βασικό ερευνητικό ερώτημα αναφέρεται στο «Πώς λειτουργούν οι δρόμοι και οι πλατείες των γειτονιών στις ελληνικές πόλεις και με ποιο τρόπο τα φυσικά χαρακτηριστικά τους επιδρούν στη δημόσια ζωή;». Το παραπάνω ερευνητικό ερώτημα εξειδικεύεται στα εξής υπο-ερωτήματα: (α) Ποια είναι τα μοτίβα συμπεριφοράς που ενδεχομένως αναγνωρίζονται στους δρόμους και τις πλατείες (β) «Ποια είναι η επιρροή που ασκούν τα φυσικά χαρακτηριστικά των ΥΔΑΧ στη δημόσια ζωή;» και (γ) «Ποιος αστικός συντελεστής διαδραματίζει σημαντικότερο ρόλο για τη δημόσια ζωή στις γειτονιές των ελληνικών πόλεων;».

Για τη διερεύνηση των παραπάνω, εφαρμόζεται μια μικτή μεθοδολογία (Ενότητα 3) που θέτει στο επίκεντρό της τη μη-συμμετοχική παρατήρηση και τη διεξαγωγή συνεντεύξεων για τη συλλογή των δεδομένων, και την ανάλυση με μοντέλο λογιστικής παλινδρόμησης,. Τα αποτελέσματα της έρευνας συνοψίζονται ανά ερευνητικό υπο-ερώτημα (Ενότητα 4), αξιοποιώντας τη θεωρητική γνώση που εστιάζει αφενός στη λειτουργία του δημόσιου χώρου σε σχέση με τη δημόσια ζωή και την κοινωνική αλληλεπίδραση και αφετέρου στα θεωρητικά σχήματα της περιβαλλοντικής ψυχολογίας (Ενότητα 2). Αξιολογώντας με κριτική ματιά τα αποτελέσματα της έρευνας, προκύπτουν συμπεράσματα (Ενότητα 5) από τα οποία διατυπώνονται κατευθύνσεις που μπορούν να ενσωματωθούν σε στρατηγικές μελλοντικού σχεδιασμού οδικών τμημάτων και πλατειών στις ελληνικές γειτονιές.

2. Θεωρητικό Πλαίσιο

2.1 Ο Υπαίθριος Δημόσιος Αστικός Χώρος (ΥΔΑΧ) ως περιβάλλον έκφρασης δημόσιας ζωής και κοινωνικής αλληλεπίδρασης

Ως αιτίες που καθιστούν τους ΥΔΑΧ μέσα ενίσχυσης της κοινωνικής αλληλεπίδρασης αναγνωρίζονται οι παρακάτω:

- Παροχή ευκαιριών στους ανθρώπους να έρθουν σε κοντά ο ένας στον άλλον (εγγύτητα), δημιουργώντας προϋποθέσεις που ευνοούν τις τυχαίες και μη συναντήσεις (Gehl & Svarre, 2013, σ. 34) και συμβάλλοντας στην ανάπτυξη κοινωνικών δραστηριοτήτων (Βλαστός και Μπιρμπίλη, 2000, σ. 42).
- Προώθηση του διαλόγου και της ανταλλαγής ιδεών (Gehl & Svarre, 2013, σ. 82· Madanipour, 2010, σ. 618) μεταξύ ατόμων διαφορετικών ηλικιών (Gehl & Svarre, 2013, σ. 82· Cattell, 2001, σ. 76) που ενισχύει το αίσθημα της κοινότητας και της κοινωνικής συνοχής (Αποστόλου, 2020, σ. 68).

- Ενίσχυση της διαμόρφωσης άτυπων κοινωνικών δικτύων (Gehl & Svarre, 2013, σ. 68· Madanipour, 2003, σ. 55), τα οποία μπορούν να αναπτυχθούν μέσα από την επαναλαμβανόμενη αλληλεπίδραση των ανθρώπων στους ΥΔΑΧ, δημιουργώντας συστήματα κοινωνικής υποστήριξης και ενισχύοντας το αίσθημα του «ανήκειν», που εκφράζει τις κοινές εμπειρίες που αναπτύσσονται στους χώρους αυτούς (Gehl & Svarre, 2013, σ. 82· Francis, *et al.*, 2012, σ. 157)
- Ενθάρρυνση του αισθήματος της κοινότητας και προωθούν της αλληλεπίδρασης μεταξύ διαφορετικών ομάδων, περιορίζοντας τα κοινωνικά εμπόδια και διευκολύνοντας την επικοινωνία μεταξύ των ποικιλόμορφων τοπικών κοινωνιών (Gehl & Svarre, 2013, σ. 46).

Υπό το πρίσμα των θεωριών των Συμπεριφορικών Περιβαλλόντων (Behavior Settings Theory) και του Τόπου (Place Theory). Στην επόμενη ενότητα παρουσιάζονται συνοπτικά τα δύο αυτά θεωρητικά σχήματα της Περιβαλλοντικής Ψυχολογίας (Θεωρίες των Συμπεριφορικών Περιβαλλόντων και του Τόπου), σε συνδυασμό με αυτό των Περιβαλλοντικών Παροχών (Environmental Affordances Theory). Η μελέτη των συγκεκριμένων θεωριών αξιοποιείται για τη μελέτη της ανθρώπινης συμπεριφοράς με την υπόθεση πως τα άτομα και το περιβάλλον τους ορίζονται στο πλαίσιο της διάδρασής τους, δηλαδή με αναφορά του ενός στο άλλο (τρανζαξιονισμός).

2.2 Θεωρητικά Σχήματα Περιβαλλοντικής Ψυχολογίας για την Ανάλυση του Δημόσιου Χώρου

Τρεις από τις πλέον διαδεδομένες τρανζαξιονιστικές θεωρίες είναι αυτές για: (α) τα Συμπεριφορικά Περιβάλλοντα (ΣΠ), (β) τις Περιβαλλοντικές Παροχές (ΠΠ) και (γ) τη Θεωρία του Τόπου.

Το πρώτο σχήμα, αυτό των ΣΠ, αντιλαμβάνεται ένα χωρικό σύνολο ως «σύστημα», το οποίο αποτελείται από ανθρώπινα (σταθερά μοτίβα συμπεριφοράς) και άψυχα (περίγραμμα του φυσικού περιβάλλοντος, γνωστό ως «milieu») στοιχεία. Το κοινό τους σημείο ονομάστηκε «συνομορφία» (Barker, 1968, σσ. 18-19) και αποτελεί την παράμετρο που καθορίζει το βαθμό της ικανοποίησης των ανθρώπων από ένα χώρο (Mehta, 2013, σ. 59). Το μέγεθος ενός ΣΠ μπορεί να ποικίλει αφού μπορεί να αναφέρεται σε μέγεθος κτιρίου, οικοδομικού τετραγώνου ή γειτονιάς. Η συγκεκριμένη θεωρία έχει συσχετιστεί με αυτήν της στελέχωσης, βάσει της οποίας η λειτουργία ενός περιβάλλοντος είναι δυνατή αν υπάρχει ένας ελάχιστος αριθμός ανθρώπων σε αυτό. Αντίστοιχα, υπάρχει και ένας μέγιστος αριθμός ατόμων που μπορούν να συνυπάρξουν σε ένα περιβάλλον χωρίς να παρακωλύεται η λειτουργία του και ο οποίος καλείται «χωρητικότητα» (Moser and Uzzell, 2003, σ. 433).

Η έννοια των ΠΠ αποτελεί κεντρικό στοιχείο της οικολογικής προσέγγισης του Gibson (1979), ο οποίος διατύπωσε την άποψη πως η αντίληψη του περιβάλλοντος αποτελεί μια άμεση διαδικασία που πραγματοποιείται μέσα από την προσωπική κατανόηση των ΠΠ, δηλαδή των αντιληπτών δυνατοτήτων που παρέχει το περιβάλλον ή κάποιο στοιχείο του στον παρατηρητή για την εκδήλωση κάποιας δράσης (Clarck and Uzzell, 2002, σ. 95). Οι ΠΠ δεν αντιμετωπίζονται ως στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζονται από «υποχρεωτικές» ή «προσκλητικές» ποιότητες, αλλά ως στοιχεία του περιβάλλοντος που το καθιστούν ικανό για την ανάπτυξη κάποιας δραστηριότητας και τη βίωση αισθητικών εμπειριών (Mehta, 2013, σ. 59).

Τέλος, η Θεωρία του Τόπου επεκτείνει τη θεωρητική βάση για τα ΣΠ, με τον τόπο να γίνεται αντιληπτός ως μια περιβαλλοντική εμπειρία, η οποία προκύπτει μέσα από τη σχέση των δραστηριοτήτων, των αντιλήψεων και των φυσικών ιδιοτήτων του περιβάλλοντος (Moser and Uzzell, 2003, σ. 435). Στη βάση αυτή, ο Tuan (1975, σ. 152) κατανοεί τον τόπο ως ένα κοινωνικά κατασκευασμένο περιβάλλον στο οποίο εμπεριέχεται τόσο κάποια σκοπιμότητα όσο και ένα ή περισσότερα νοήματα. Στο πλαίσιο αυτό, ένας τόπος διαδραματίζει συγκεκριμένο ρόλο στην εκπλήρωση των βιολογικών, πολιτιστικών, ψυχολογικών και κοινωνικών αναγκών του ατόμου, αφού συμμετέχει στην ανάπτυξη ατομικής ή προσωπικής και ομαδικής ταυτότητας (Hull, *et al.*, 1994, σ. 109). Επακόλουθο αυτής της διαδραστικής σχέσης μεταξύ ατόμου και φυσικού χώρου είναι η ανάπτυξη σχέσεων εξάρτησης του πρώτου από το δεύτερο, που εκφράζεται με τον όρο της «προσάρτησης σε τόπο» (Hidalgo and Hernandez, 2001, σ. 274). Ένα άτομο που παρουσιάζει υψηλό βαθμό προσάρτησης

σε συγκεκριμένο τόπο, τον αντιλαμβάνεται ως οικείο, ασφαλή και χώρο χαλάρωσης (Jaśkiewicz, 2015, σ. 574). Αν και ο χρόνος παραμονής του ατόμου δεν είναι ο βασικός παράγοντας που επηρεάζει την προσάρτηση σε έναν τόπο (πρβ. σε Rollero and De Piccoli, 2010, σ. 199), όπως συμβαίνει στην περίπτωση της ταυτότητας ενός τόπου, (Lewicka, 2005, σ. 391). Σημαντικοί παράμετροι που επηρεάζουν την προσάρτηση σε έναν τόπο είναι ο χρόνος παραμονής σε αυτόν, το φύλο, η ηλικία και το επίπεδο εκπαίδευσης του ατόμου (Lewicka, 2005, σ. 391· Rollero and De Piccoli, 2010, σ. 199), καθώς και τα χαρακτηριστικά του εκάστοτε χώρου (πχ. μέγεθος, χαρακτήρας περικλειστού ή μη, προσβασιμότητα) (Lewicka, 2005, σ. 391), δημιουργώντας μια συγκεκριμένη «αίσθηση για έναν τόπο» (Kyle, et.al., 2004, σ. 214).

Με βάση την υφιστάμενη θεωρητική γνώση, επιδιώκεται η ερμηνεία των αποτελεσμάτων της εμπειρικής έρευνας, της οποίας το μεθοδολογικό πλαίσιο κατάρτισής της παρουσιάζεται στην επόμενη ενότητα.

3. Μεθοδολογία

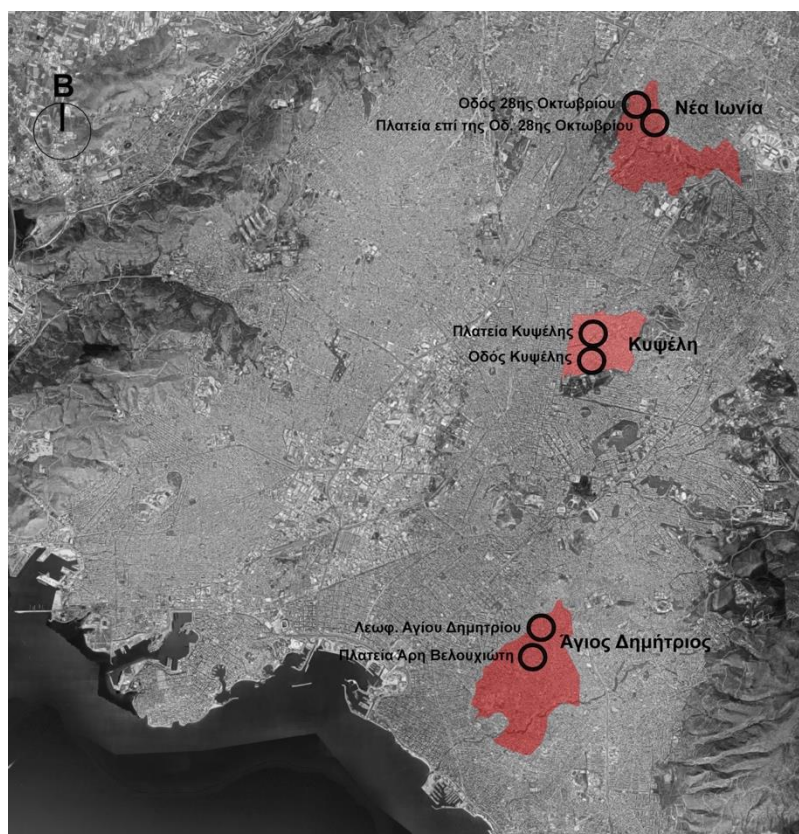
3.1 Επιλογή περιοχών μελέτης

Για την απάντηση του ερευνητικού ερωτήματος και των επιμέρους υπο-ερωτημάτων (Ενότητα 1), κρίθηκε σκόπιμη η συγκριτική εξέταση μελετών περίπτωσης με σκοπό τη γενίκευση συμπερασμάτων που απορρέουν από τα πορίσματα στοχευμένων εμπειρικών μελετών. Η συγκεκριμένη μεθοδολογική επιλογή απαντάται συχνά στην έρευνα του τομέα του πολεοδομικού και αστικού σχεδιασμού, όπως και του πεδίου βιώσιμης αστικής κινητικότητας (Bakogiannis, *et al.*, 2014· Bakogiannis, *et al.*, 2017). Προκρίθηκε η εφαρμογή μιας μικτής μεθοδολογίας έρευνας (mixed-methods research) δεδομένης της ανάγκης για συλλογή δεδομένων διαφόρων τύπων (ποιοτικά και ποσοτικά).

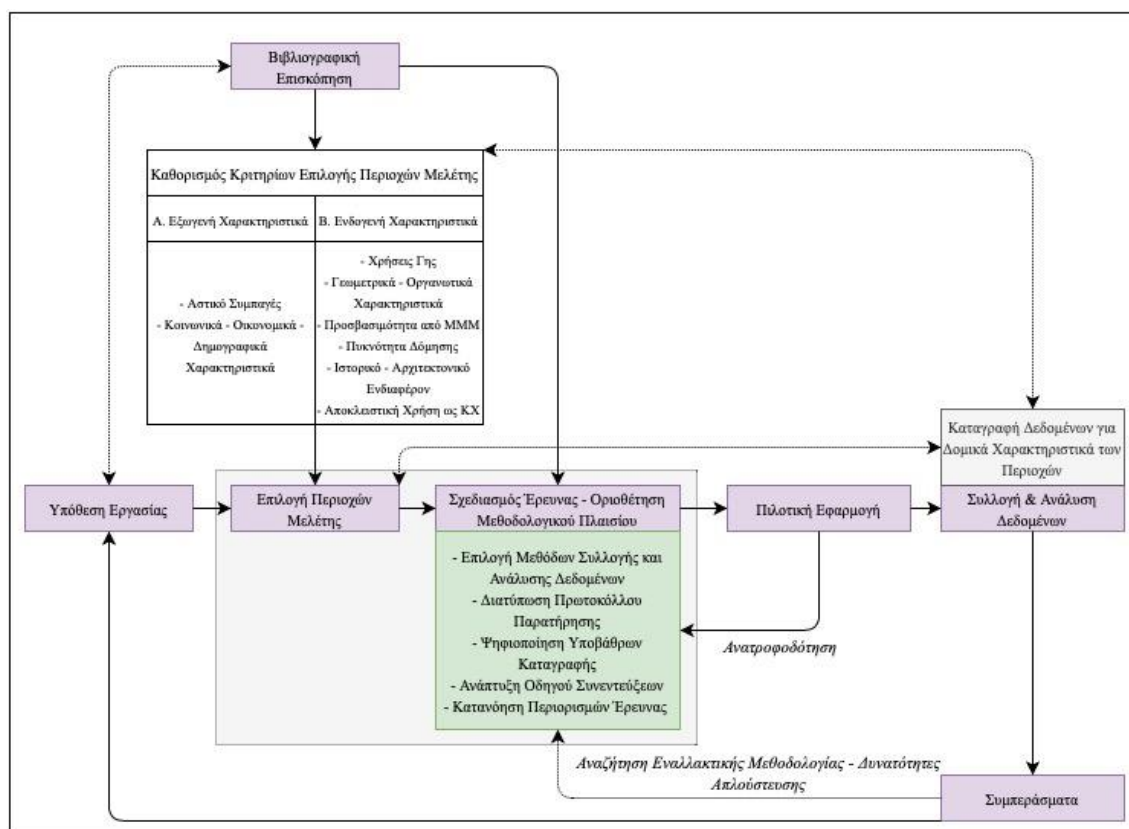
Η επιλογή των περιοχών μελέτης έγινε με βάση τη σχετική ομοιογένειά τους ως προς δύο τύπους κριτηρίων: (α) κοινωνικο-οικονομικά και γεωγραφικά χαρακτηριστικά (δημογραφική, κοινωνική και οικονομική σύνθεση του πληθυσμού, βαθμός αστικού συμπαγούς) των ευρύτερων περιοχών στις οποίες εντοπίζονται και (β) μορφολογικά στοιχεία του εκάστοτε αστικού συντελεστή και ποιότητες σχεδιασμού (κατανομή των χρήσεων γης, τυπομορφολογικά χαρακτηριστικά, προσβασιμότητά τους μέσω δημόσιας συγκοινωνίας, πυκνότητα δόμησης, σύστημα δόμησης, βαθμός αρχιτεκτονικού ενδιαφέροντος των κτιρίων).

Με γνώμονα τα παραπάνω, επιλέχθηκαν τρεις αθηναϊκές γειτονιές. Σε κάθε γειτονιά, ένα οδικό τμήμα και μια αστική πλατεία αποτέλεσαν τους αστικούς συντελεστές που μελετήθηκαν (Εικόνα 1). Ειδικότερα, στην περιοχή της Κυψέλης, στο κέντρο του μητροπολιτικού συγκροτήματος, επιλέχθηκε τμήμα της Οδού Κυψέλης και η Πλατεία Κανάρη (γνωστή ως Πλ. Κυψέλης). Στην περιοχή της Ν. Ιωνίας, που εντοπίζεται στα βόρεια, η μελέτη εστίασε σε τμήμα της Οδού 28^{ης} Οκτωβρίου και την Πλατεία Αναξαγόρα. Στην περιοχή του Αγίου Δημητρίου, που χωροθετείται νότια του κέντρου, αντικείμενα μελέτης αποτέλεσαν τμήμα της Λεωφόρου Αγ. Δημητρίου και η Πλατεία Άρη Βελουχιώτη.

Εικόνα 1: Η θέση των περιοχών μελέτης στο μητροπολιτικό συγκρότημα της Αθήνας. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

Εικόνα 2: Διαγραμματική αποτύπωση του μεθοδολογικού πλαισίου. Πηγή: Ιδία Επεξεργασία.

3.2 Συλλογή δεδομένων

Για τη συλλογή δεδομένων (Εικόνα 2), εφαρμόστηκε μια μικτή μεθοδολογία που έδωσε έμφαση στην αθέατη, δομημένη και άμεση, μη-συμμετοχική παρατήρηση. Σκοπός της καταγραφής μέσω της παρατήρησης ήταν η συλλογή πληροφοριών για την καθημερινή ζωή και την κοινωνική συμπεριφορά (Ranjit, 2011, σ. 140), δηλαδή ποιες συμπεριφορές εκδηλώνουν οι άνθρωποι στα μελετώμενα οδικά τμήματα και τις πλατείες. Επίσης, προέκυψαν δεδομένα αναφορικά με τη χρονική διάρκεια των δραστηριοτήτων που εκδηλώνονται στο δημόσιο χώρο.

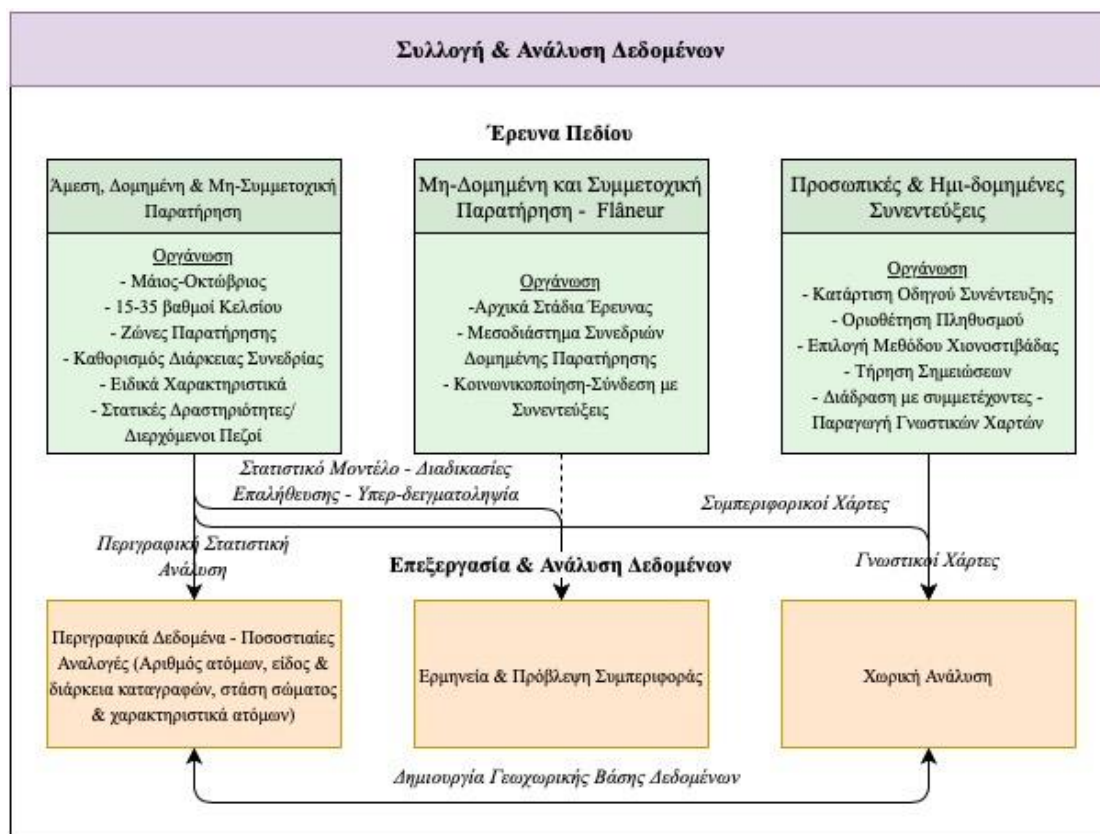
Οι συνεδρίες παρατήρησης (τέσσερις ανά ημέρα που καλύπταν πρωινές, μεσημεριανές, απογευματινές και βραδινές ζώνες) διεξήχθησαν σε ημέρες όπου οι θερμοκρασίες κυμαίνονταν από 15-35°C και κατά το διάστημα των μηνών Μαΐου και Οκτωβρίου. Συνεδρίες διεξήχθησαν τόσο Σαββατοκύριακα όσο και καθημερινές, λαμβάνοντας υπόψη το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων. Ίδιος αριθμός συνεδριών παρατήρησης πραγματοποιήθηκε για τους αστικούς συντελεστές και των τριών περιοχών. Η μέθοδος αυτή εφαρμόστηκε ώστε τα αποτελέσματα να είναι συγκρίσιμα (Κυριακίδης, 2016, σ. 71· Farahani, Lozanovska and Soltani, 2015, σ. 6), αφού στόχος είναι η μελέτη της κοινωνικής ζωής στους δημόσιους χώρους, γεγονός που εξετάζεται αντιπροσωπευτικά μόνο υπό τις κατάλληλες καιρικές συνθήκες. Παρατήρηση δεν διεξήχθη σε ημέρες με βροχόπτωση, για τον ίδιο λόγο που αναφέρθηκε προηγουμένως.

Η χωρική ενότητα παρατήρησης ήταν τα πεζοδρόμια ανά πλευρά οικοδομικού τετραγώνου (Mehta, 2013, σ. 80) καθώς και τμήματα των πλατειών (Cohen, et.al., 2014, σ. 7)

Τα δεδομένα της παρατήρησης καταγράφηκαν σε απογραφικά δελτία, με κωδικοποίηση που προσομοιάζει στο σύστημα SOPARC (McKenzie, et.al., 2010, σ. 219). Τα συλλεγόμενα δεδομένα αναφέρονται στον τύπο της δραστηριότητας που εκδηλώνει ένα άτομο, τον αριθμό των εμπλεκόμενων σε κάθε δραστηριότητα και τη διάρκειά της, τη στάση των δρώντων ατόμων και τα χαρακτηριστικά των τελευταίων. Πέρα από τις στατικές δραστηριότητες, διεξήχθη καταγραφή των διερχόμενων ατόμων, ώστε να διερευνηθεί ο όγκος των πεζών που συναρτάται με τη σημασία του βαδίσματος για την ανάπτυξη επιτυχημένων, κοινωνικών και ζωντανών χώρων.

Στο πλαίσιο αυτής της δραστηριότητας, η διεξαγωγή προσωπικών ημιδομημένων συνεντεύξεων αξιοποιήθηκε ως άμεση μέθοδος δειγματοληπτικής έρευνας (Ντούρα και Παπαδάκη-Μαραγκού, 2016, σ. 46· Κυριακίδης, 2016, σ. 71· Mehta, 2013, σ. 8· Holland, et.al., 2007, σ. 5), με βάση την τεχνική της χιονοστοιβάδας (Dzhambov and Dimitrova, 2015, σ. 1001· Αθανασόπουλος, 2009, σ. 217). Οι λόγοι για τους οποίους προτιμήθηκε αυτή η τεχνική σχετίζεται με τη δυσκολία (α) καταγραφής του πληθυσμού έτσι ώστε να υπάρχει δειγματοληπτικό πλαίσιο μέσω του οποίου θα πραγματοποιηθεί η επιθυμητή δειγματοληψία και (β) ανεύρεσης συμμετεχόντων (Χαλικιάς, Μανωλέσσου και Λάλου, 2015, σ. 40). Παράλληλα, ζητήθηκε η παραγωγή γνωστικών χαρτών για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι κάτοικοι την περιοχή τους και τους αστικούς συντελεστές.

Εικόνα 3: Διαγραμματική αποτύπωση του μεθοδολογικού πλαισίου για τη συλλογή και ανάλυση των δεδομένων. Πηγή: Ιδία Επεξεργασία.

3.3 Επεξεργασία και ανάλυση δεδομένων

Για την επεξεργασία των δεδομένων κρίθηκε αναγκαία η δημιουργία μιας γεωχωρικής βάσης δεδομένων, η διαχείριση της οποίας έγινε με τη χρήση Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών (GIS). Μέσω του συγκεκριμένου τύπου λογισμικού (QGIS) προέκυψε χαρτογραφικό υπόβαθρο που συνέβαλε στην ανάλυση.

Ακόμη χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος παλινδρόμησης για τον έλεγχο της αιτιώδους δυναμικής επίδρασης μιας μεταβλητής από αυτές που καταγράφηκαν προς την έκφραση της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Ειδικότερα, εφαρμόστηκε λογιστική παλινδρόμηση, λόγω του ότι η εξαρτημένη μεταβλητή (ανάπτυξη κάποιας δραστηριότητας από μέρος κάποιου ατόμου) είναι κατηγορική και δίτιμη (Χαλκιάς, Μανωλέσου και Λάλου, 2015, σ. χ.χ.), δηλαδή ποιοτική και λαμβάνει δύο τιμές (εκδήλωση κάποιας δραστηριότητας ή μη). Διαφορετικές παλινδρομήσεις διεξάχθηκαν για κάθε κατηγορία δραστηριότητας (υποχρεωτικές, προαιρετικές και κοινωνικές), όπως αυτές ορίζονται από τον Gehl (2013, σ. 19). Η επιλογή των ανεξάρτητων μεταβλητών (χρήσεις γης, καθιστικά σώματα, κατακόρυφα στοιχεία, αστικό πράσινο, κάδοι απορριμμάτων, χρονική περίοδος καταγραφής, ημέρα εβδομάδας, χρονική στιγμή καταγραφής, διάρκεια, χαρακτήρας δρώντος ατόμου και στάση εκδήλωσης δραστηριότητας) προήλθε, κατά κύριο λόγο, από μελέτη της σχετικής βιβλιογραφίας (Πίνακας 1).

Πίνακας 1: Τεκμηρίωση της επιλογής των ανεξάρτητων μεταβλητών. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

α/ α	Ανεξάρτητες Μεταβλητές		Πηγή	Εκτιμώμενη Συσχέτιση
1		Χρήσεις Γης	Κυριακίδης (2016, σσ. 75-76)	Εμπορικές δραστηριότητες τείνουν να συγκεντρώνουν περισσότερους ανθρώπους.
2		Διαμπερατότητα και πλάτος ισογείων	Gehl (2013, σσ. 101-103), Mehta and Bosson (2010, σ. 781)	Ανάλογη σχέση μεταξύ αριθμού ατόμων και διαστάσεων κτιρίων. Ο βαθμός διαμπερούς των ισογείων σχετίζεται με τον αριθμό των χρηστών που προσελκύονται.
3	Φυσικά Χαρακτηριστικά του Χώρου	Καθιστικά (παγκάκια, τραπεζοκαθίσματα, σκαλιά)	Whyte (1980, σσ. 24-39), Gehl (2010, σσ. 140-147-2013, σσ. 34-35, 163-170), Mehta and Bosson (2010, σ. 782), Κυριακίδης (2016, σ. 78), Βλαστός και Μπακογιάννης (2017, σσ. 122-124)	Ανάλογη σχέση μεταξύ ύπαρξης καθιστικών και αριθμού ατόμων
4		Κατακόρυφα και διαχωριστικά στοιχεία (φωτεινοί σηματοδότες, φωτιστικά σώματα και κολώνες φωτισμού, κολώνες ΔΕΗ, κολώνες στοών, πινακίδες κατεύθυνσης, κουτιά ΕΛΤΑ, κουτιά ΔΕΗ, κιγκλιδώματα, κολωνάκια περιορισμού στάθμευσης, στοιχεία τέχνης)	Gehl (2013, σσ. 158-161)	Ανάλογη σχέση μεταξύ ύπαρξης κατακόρυφων στοιχείων/τοιχών και αριθμού ατόμων
5		Αστικό πράσινο (παρτέρια, δέντρα, θάμνοι)	Whyte (1980, σσ. 46-47), Zamani (2010, σ. 187), Σιόλας, κ.ά. (2015, σ. 198), Βλαστός και Μπακογιάννης (2017, σ.σ. 160-162)	Το πράσινο θεωρείται στοιχείο που επιτρέπει στους κατοίκους να χαλαρώνουν, με αποτέλεσμα να το επιθυμούν. Δημιουργεί κατάλληλο μικροκλίμα.
6		Κάδοι Διαχείρισης Απορριμμάτων	Παρατήρηση κατά την πιλοτική εφαρμογή της μεθόδου	Αντιστρόφως ανάλογη σχέση μεταξύ αριθμού ατόμων και απόστασης από κάδο απορριμμάτων. Η παρατήρηση αυτή σχετίζεται με τον αριθμό των σκουπιδιών που συσσωρεύονται.
7		Σκίαση	Mehta and Bosson (2010, σσ. 782-783)	Ανάλογη σχέση μεταξύ αριθμού ατόμων και σκιερών σημείων κατά τους θερινούς μήνες. Το αντίθετο ισχύει για τους χειμερινούς μήνες.
8	Χρονικό Πλαίσιο	Χρονική περίοδος καταγραφής (σε σχέση με το έτος και τα κλιματολογικά χαρακτηριστικά)	Mehta (2013, σ. 80)	Ο αριθμός των ατόμων σχετίζεται με τις κλιματολογικές συνθήκες και από τις περιόδους διακοπών
9		Ημέρα εβδομάδας	Mehta (2013, σ. 155)	Ο αριθμός των ατόμων σχετίζεται με το ωράριο λειτουργίας των καταστημάτων
10		Χρονική στιγμή καταγραφής	Mehta (2013, σ. 80), Κυριακίδης (2016, σσ. 79, 82)	Ο αριθμός των ατόμων δεν είναι ίδιος κατά την διάρκεια της ημέρας και της νύχτας
11	Χαρακτηριστικά δραστηριότητας	Στάση εκτέλεσης δραστηριότητας	Κυριακίδης (2016, σ. 77)	Η στάση του σώματος των δρώντων σχετίζονται με τη διάρκεια της δραστηριότητας καθώς και με τον τύπο της δραστηριότητας.
12		Χρονική διάρκεια δραστηριότητας	Παρατήρηση κατά την πιλοτική εφαρμογή της μεθόδου – Έρευνα συνεντεύξεων	Η διάρκεια των δραστηριοτήτων σχετίζεται με τη φύση τους. Όμως, μεγάλης διάρκειας δραστηριότητες αυξάνουν πιθανότητες για νέες δραστηριότητες
13		Χαρακτήρας δραστηριότητας (ομαδική ή ατομική)	Gehl (2013, σσ. 83, 171-172)	Η αναλογία των ομαδικών δραστηριοτήτων σχετίζεται με την ποιότητα των χώρων.
14		Χαρακτηριστικά δρώντων (φύλο και ηλικιακή ομάδα)	Gehl (2013, σσ. 31-33), Mehta (2013, σ. 57), Κυριακίδης (2016, σσ. 74-77)	Η αναλογία των φύλων σχετίζεται με την ποιότητα και την ασφάλεια των χώρων.

Για τον έλεγχο αξιοπιστίας της (διωνυμικής) λογιστικής παλινδρόμησης αξιοποιείται η καμπύλη ROC και η μήτρα αταξίας, η οποία φανερώνει το ποσοστό σωστών και λανθασμένων ταξινομήσεων της εξαρτημένης μεταβλητής (El-Habil, 2012, σ. 272).

Θα πρέπει να σημειωθεί πως, επειδή υπήρχε ανισοκατανομή μεταξύ των δραστηριοτήτων των τριών κατηγοριών, στην περίπτωση των πλατειών, αξιοποιήθηκε η τεχνική της υπερ-δειγματοληψίας (oversampling) ώστε το σύνολο και των τριών δραστηριοτήτων να έχουν ανάλογη επιρροή στο μοντέλο (Kubus, 2020, σ. 43). Στην πράξη, οι μεταβλητές που αναφέρονται στις υποχρεωτικές και τις προαιρετικές δραστηριότητες και οι οποίες αποτελούσαν ένα μικρό μόνο μέρος του δείγματος, αντιγράφηκαν και εισήχθησαν πολλαπλά στην τελική βάση δεδομένων, βάσει της οποίας εφαρμόστηκε η διωνυμική λογιστική παλινδρόμηση.

4. Αποτελέσματα έρευνας

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την εμπειρική έρευνα παρουσιάζονται ομαδοποιημένα στις παρακάτω τρεις θεματικές. Κάθε ζήτημα προσεγγίζεται συγκριτικά για οδικά τμήματα και πλατείες.

4.1. Οδικά τμήματα και πλατείες ως ΣΠ

Αναφορικά με τις δραστηριότητες που διεξάγονται στους δύο τύπους ΥΔΑΧ, τα οδικά τμήματα παρουσιάζουν μεγαλύτερη πυκνότητα στατικών δραστηριοτήτων³ (πχ. συζήτηση, διενέργεια ανάληψης χρημάτων από ΑΤΜ, πωλητές του δρόμου, κλπ) (0,25 δραστηριότητες/τ.μ.) έναντι των πλατειών (0,04 δραστηριότητες/τ.μ.). Ερμηνεύοντας την παραπάνω παρατήρηση, προκύπτει πως η δραστηριότητα στα πεζοδρόμια είναι εντονότερη έναντι αυτής των πλατειών. Παράλληλα, σε αντίθεση με τις πλατείες, οι οποίες χαρακτηρίζονται από υπο-συσσώρευση, ο αριθμός των ατόμων στα πεζοδρόμια είναι υψηλότερος, με αποτέλεσμα να λειτουργούν ομαλότερα σε σχέση με τις πλατείες, βάσει της θεωρίας της στελέχωσης.

Προσεγγίζοντας τον τύπο των στατικών δραστηριοτήτων που εκδηλώνονται στους δύο τύπους χώρων, τα πεζοδρόμια αποτελούν πεδίο εκδήλωσης κυρίως προαιρετικών δραστηριοτήτων (πχ. παρατήρηση βιτρινών, κάπνισμα, ενασχόληση με το κινητό τηλέφωνο, κλπ) (38,8%), χωρίς να καταγράφεται σημαντική απόκλιση στον αριθμό των υποχρεωτικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων. Η ομοιόμορφη αυτή κατανομή διαφοροποιείται σημαντικά σε σχέση με τις πλατείες, όπου οι κοινωνικές δραστηριότητες (83,6%) αποτελούν σχεδόν το σύνολο των δραστηριοτήτων που καταγράφηκαν. Λαμβάνοντας υπόψη την έρευνα του Gehl (2013, σ. 19), τα πεζοδρόμια των δρόμων τείνουν να προσεγγίζουν σε μεγάλο βαθμό τους χώρους «καλής ποιότητας», γεγονός που σχετίζεται και με τη χρονική κατανομή των δραστηριοτήτων σε αυτούς κατά τη διάρκεια της ημέρας. Πράγματι, οι εμπορικοί δρόμοι των τριών γειτονιών χαρακτηρίζονται από έντονη ζωή κατά το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας. Στις πλατείες δεν εντοπίστηκε κάτι τέτοιο, αφού ο μεγαλύτερος αριθμός επισκεπτών καταγράφηκε κατά τις απογευματινές και βραδινές ώρες.

Ένα συμπέρασμα που προκύπτει είναι πως οι εμπορικοί δρόμοι γειτονιάς είναι ασφαλέστεροι των πλατειών, όπως επιβεβαιώνεται από τις συνεντεύξεις. Οι επισκέπτες των δύο τύπων χώρων υπογράμμισαν πως το αίσθημα ασφάλειας είναι υψηλότερο όταν βρίσκονται στα πεζοδρόμια των εμπορικών δρόμων σε σχέση με τις πλατείες. Και στις δύο περιπτώσεις, το αίσθημα ασφάλειας ήταν

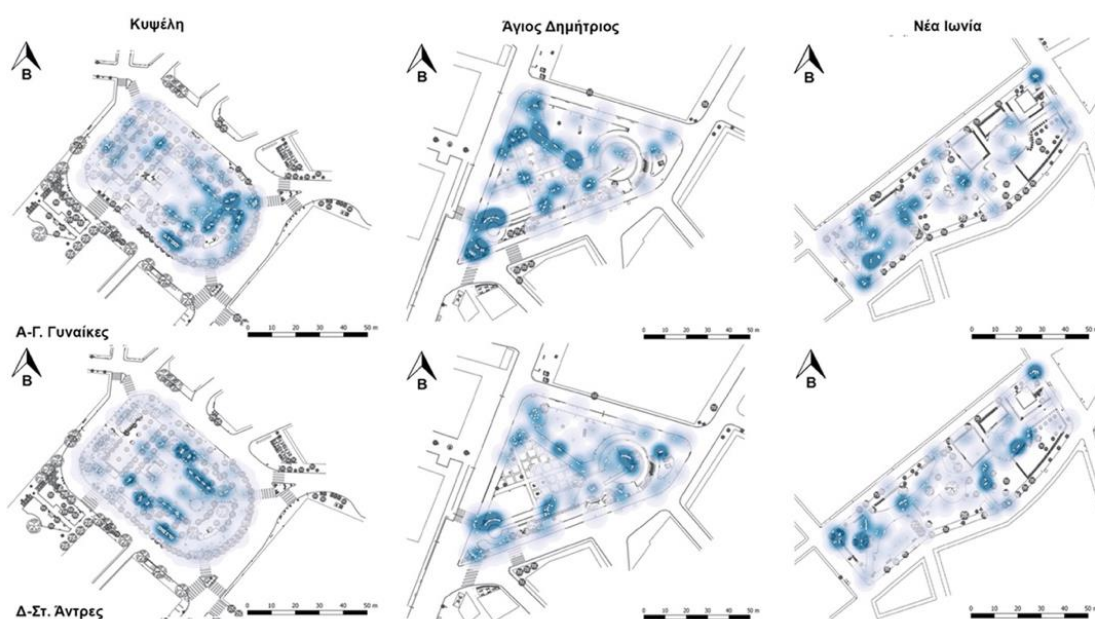
³ Αξίζει να σημειωθεί πως με τον όρο «στατικές» περιλαμβάνονται δραστηριότητες τόσο υποχρεωτικές όσο προαιρετικές και κοινωνικές. Τα παραδείγματα που παρατίθενται είναι ενδεικτικά δραστηριοτήτων που εντοπίζονται στα πεζοδρόμια των εμπορικών δρόμων γειτονιάς που μελετήθηκαν.

υψηλότερο κατά τη διάρκεια της ημέρας, ενώ παρουσίαζε πτωτική τάση κατά τις νυχτερινές ώρες. Άλλωστε, η μεγαλύτερη κατανομή των γυναικών στις πλατείες (Kyriakidis, Bakogiannis & Kanelloroulos, 2018, σ. 117· Κυριακίδης, 2016, σ. 76· Whyte, 1988, σ. 18)- επιβεβαιώνει τον υψηλότερο βαθμό ασφάλειας στους εμπορικούς δρόμους γειτονιών, όπως αυτός γίνεται αντιληπτός από τις γυναίκες.

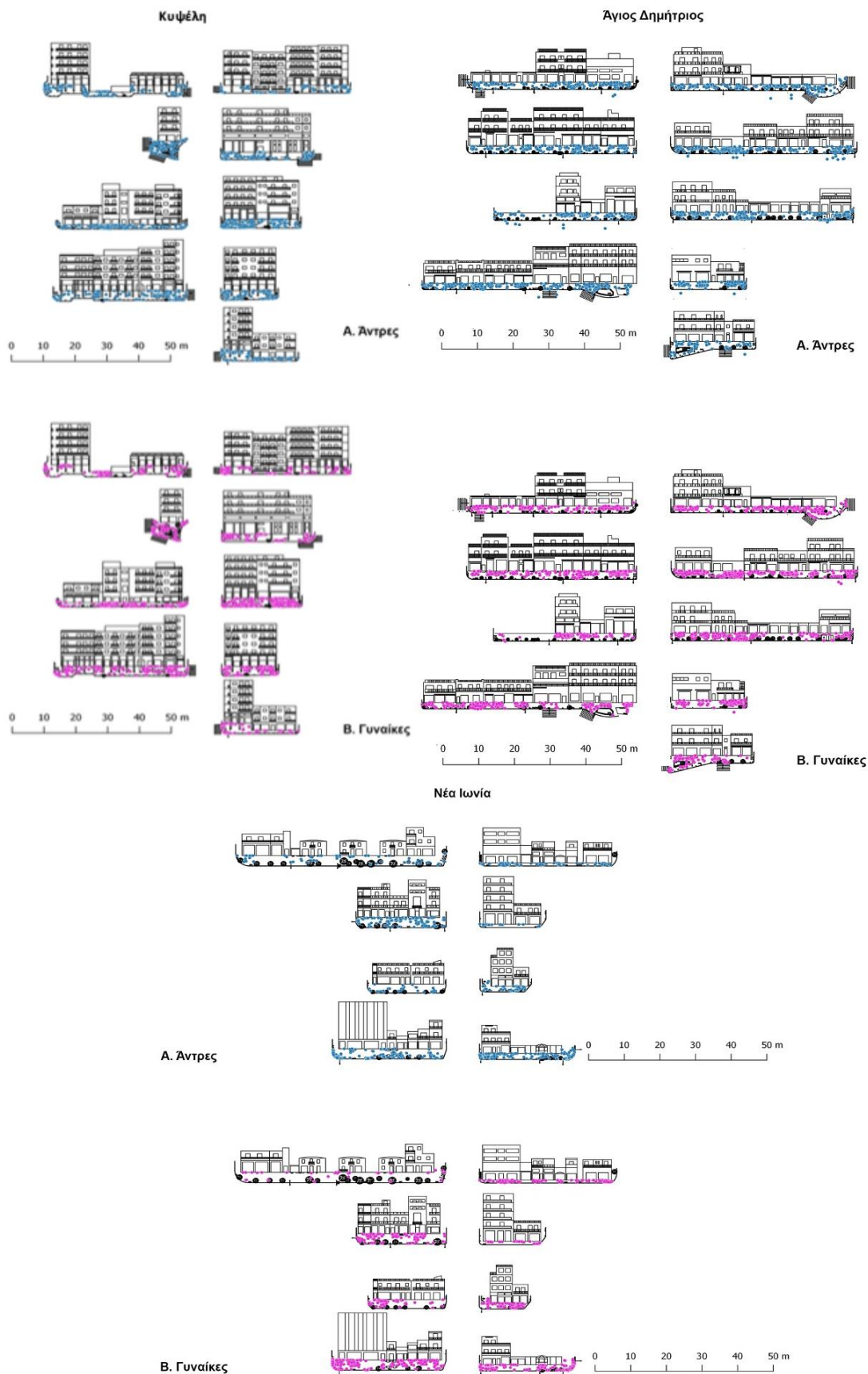
Πίνακας 2: Ηλικιακή και έμφυλη κατανομή των ατόμων που καταγράφηκε στο πλαίσιο των συνεδριών παρατήρησης. Τα δεδομένα παρουσιάζονται στα ποσοστά επί τοις εκατό. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

Ομάδα Πληθυσμού		Οδικά Τμήματα		Πλατείες		Ομάδα Πληθυσμού	Οδικά Τμήματα	Πλατείες
Παιδιά		2,4		26,4		Παιδιά	2,4	26,4
Έφηβοι	Γυναίκες	2.6	5,7	18,2	38,2			
	Άντρες	3,1		20,0				
Ενήλικοι	Γυναίκες	33,5	60,2	3,4	19,0	Γυναίκες	52,2	29,2
	Άντρες	26,7		15,6		Άντρες	45,4	44,4
Ηλικιωμένοι	Γυναίκες	16,1	31,7	7,6	16,4	Σύνολο	100,0	
	Άντρες	15,6		8,8				
Σύνολο		100,0		100,0				

Εικόνα 4: Έμφυλη κατανομή των δρώντων σε πλατείες. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

Εικόνα 5: Έμφυλη κατανομή των δρόμων απόμων σε οδικά δίκτυα. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

Αναφορικά με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά, τα οδικά τμήματα προσελκύουν μεγαλύτερο αριθμό γυναικών ηλικίας 18-60 ετών (33,5%), που εμπλέκονται σε στατικές (πχ. αλληλεπίδραση με εμπορικά καταστήματα και παρατήρηση βιτρινών, κλπ) δραστηριότητες, καθώς και άντρες της ίδιας ηλικιακής ομάδας (26,7%). Περισσότεροι από τους μισούς χρήστες των δρόμων (60,2%) εντοπίζονται στην ηλικιακή ομάδα 18-60. Στις πλατείες η κατάσταση διαφοροποιείται αισθητά, αφού κυρίαρχη ηλικιακή ομάδα είναι τα παιδιά (26,4%) και οι έφηβοι (38,2%). Ως προς το φύλο, οι έφηβοι άντρες (20,0%) είναι ελαφρώς περισσότεροι από τις γυναίκες (18,2%), ενώ παρουσιάζουν διαφορετική γεωγραφική κατανομή, δημιουργώντας σημεία πόλωσης (Εικόνα 3). Η διαφοροποίηση ως προς το φύλο και την ηλικία των χρηστών ενός χώρου φάνηκε πως συνδέεται με τον τύπο της δραστηριότητας (Εικόνα 4) στην οποία (συνηθίζουν να) επιδίδονται.

- Οι γυναίκες επιδίδονται περισσότερο σε υποχρεωτικές δραστηριότητες έναντι των αντρών. Αν και στην περίπτωση των εμπορικών δρόμων, σημαντικός ήταν ο αριθμός των ηλικιωμένων αντρών που ασχολούνται με την κάλυψη προσωπικών ή οικιακών αναγκών, στην περίπτωση των πλατειών η παρουσία γυναικών -κυρίως έφηβων και ηλικιωμένων- συνδέεται με την εκδήλωση υποχρεωτικών ενεργημάτων, , όπως η αναμονή σε στάση μέσου μεταφοράς και η ανάληψη χρηματικού ποσού από ΑΤΜ.

- Οι άντρες ασχολούνται περισσότερο με τις δραστηριότητες προαιρετικής φύσης, όπως η ανάγνωση εφημερίδας ή βιβλίου, η κατανάλωση πρόχειρου φαγητού ή ροφήματος, η ενασχόληση με το κινητό τηλέφωνο και το κάπνισμα. Οι ηλικιωμένοι και έφηβοι άντρες είναι οι ομάδες πληθυσμού που σχετίζονται περισσότερο με αυτές τις δραστηριότητες στους εμπορικούς δρόμους των γειτονιών. Στις πλατείες, η ενασχόληση με το συγκεκριμένο τύπο δραστηριότητας καταγράφηκε και από γυναίκες ηλικίας 18-60 ετών.

- Τα παιδιά είναι η ομάδα πληθυσμού που συνηθίζει να εκδηλώνει κοινωνικές δραστηριότητες στους δρόμους. Στις πλατείες, οι έφηβοι άντρες συνδέονται περισσότερο με τον συγκεκριμένο τύπο δραστηριότητας. Ωστόσο, το συμπέρασμα για τις κοινωνικές δραστηριότητες είναι κάπως επισφαλές λόγω της φυσικής συσχέτισης πολλών από τις κοινωνικές δραστηριότητες με τις προαιρετικές (πχ. τυχαίες συναντήσεις που οδηγούν ακόμη και σε μακροσκελείς συζητήσεις μεταξύ δύο ή περισσότερων ατόμων). Αν και σύμφωνα με τους Gehl & Svarre (2013, σ. 16) η ισχνή διαχωριστική γραμμή εντοπίζεται μεταξύ των υποχρεωτικών και προαιρετικών δραστηριοτήτων, η εμπειρική μελέτη κατέδειξε πως ο διαχωρισμός των προαιρετικών από τις κοινωνικές δραστηριότητες είναι ακόμη πιο αμφίβολος.

Ως προς τη χωρική διασπορά των διαφόρων τύπων δραστηριότητας αξίζει να αναφερθεί πως, κατά κανόνα, οι κοινωνικές δραστηριότητες παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη διάχυση, ενώ οι υποχρεωτικές τη μεγαλύτερη πόλωση. Η συγκεκριμένη παρατήρηση είναι εντονότερη στην περίπτωση των πλατειών, αφού στην περίπτωση των πεζοδρομίων η κατανομή τους σχετίζεται και με την κατανομή των χρήσεων γης καθώς και το πλάτος των καταστημάτων, επιβεβαιώνοντας τους Gehl & Svarre (2013, σ. 104, 156) που εκλαμβάνουν την τελευταία παράμετρο ως δείκτη έντασης της δραστηριότητας ενός δρόμου. Στην περίπτωση, πάντως, των οδικών τμημάτων, το σημείο με την εντονότερη ζωή είναι οι γωνίες των οικοδομικών τετραγώνων, αφού καταγράφεται αυξημένος αριθμός στατικών δραστηριοτήτων, τόσο υποχρεωτικών στάσεων (πχ. ολιγόλεπτη αναμονή για διέλευση οδού από διάβαση που, συνήθως, τοποθετείται κοντά στις γωνίες των οικοδομικών τετραγώνων) όσο και κοινωνικών δεδομένου του μεγάλου αριθμού τυχαίων συναντήσεων. Αυτό το αποτέλεσμα επιβεβαιώνει την άποψη της Wilson (2022, χ.χ.) αναφορικά με τη σημασία των γωνιών των οικοδομικών τετραγώνων, η οποία διατείνεται χαρακτηριστικά πως «μπορείς να χαρακτηρίσεις μια πόλη ως καλή από τις γωνίες [των οικοδομικών τετραγώνων στους δρόμους] της».

4.2 Οδικά τμήματα και πλατείες και ΠΠ

Η αρχική διαπίστωση που προέκυψε από την παρατήρηση αναφορικά με την ύπαρξη συσχέτισης μεταξύ στατικών δραστηριοτήτων και χρήσεων γης επιβεβαιώθηκε μαθηματικά μέσω του μοντέλου παλινδρόμησης. Όπως προκύπτει από τους Πίνακες 3-5, συγκεκριμένοι τύποι χρήσεων γης κατά μήκος των εμπορικών δρόμων γειτονιάς επηρεάζουν θετικά ή αρνητικά την ανάπτυξη δραστηριοτήτων. Ειδικότερα:

- Οι υποχρεωτικές δραστηριότητες παρουσιάζουν αρνητική συσχέτιση με μεγάλο αριθμό χρήσεων γης (χώροι παροχής υπηρεσιών, στάθμευση, ανοιχτοί χώροι, κτίρια χωρίς χρήση). Θετική συσχέτιση εμφανίζουν μόνο με τις στάσεις λεωφορείων.
- Οι προαιρετικές δραστηριότητες παρουσιάζουν θετική συσχέτιση με τις κατοικίες και τους ανοιχτούς χώρους ή κτίρια χωρίς χρήση. Αντίθετα, αποθαρρύνονται από την ύπαρξη εμπορικών καταστημάτων και χώρων παροχής υπηρεσιών καθώς και από τις στάσεις λεωφορείων.
- Οι κοινωνικές δραστηριότητες ενθαρρύνονται από την ύπαρξη εμπορικών καταστημάτων, χώρων παροχής υπηρεσιών και κτιρίων χωρίς χρήση. Αποθαρρύνονται, ωστόσο, από την ύπαρξη κατοικιών και στάσεων λεωφορείων.

Πέραν των χρήσεων γης, εξετάστηκε, μέσω του μοντέλου παλινδρόμησης, ο τρόπος με τον οποίο συνδέονται οι ποιότητες σχεδιασμού με την εκδήλωση διαφορετικών τύπων δραστηριότητας. Ειδικότερα, ως εξαρτημένες μεταβλητές επιλέχθηκαν οι εξής ποιότητες (Πίνακες 3-8): (α) καθιστικά σώματα, (β) κατακόρυφα στοιχεία αστικού εξοπλισμού (πχ. σύλολι φωτισμού, φανάρια, κολώνες σήμανσης, κουτιά ηλεκτρισμού, γραμματοκιβώτια, καρτοτηλέφωνα και πεσσοί στοών), (γ) αστικό πράσινο και (δ) χώροι διαχείρισης απορριμμάτων. Οι παρατηρήσεις που προέκυψαν για την τάση που δυνητικά δημιουργούν τα συγκεκριμένα στοιχεία προς τους ανθρώπους συνοψίζονται ως εξής:

- Οι υποχρεωτικές δραστηριότητες ενθαρρύνονται από την ύπαρξη κατακόρυφων στοιχείων. Η ερμηνεία που αποδίδεται στη σύνδεση αυτή αφορά στην (α) ύπαρξη λειτουργικού ρόλου από μέρους ορισμένων εξ αυτών (πχ. γραμματοκιβώτια και καρτοτηλέφωνα) και (β) ενίσχυση της στάσης, μέσω της στήριξης σε αυτά ενώ κάποιος βρίσκεται όρθιος. Το «φαινόμενο της άκρης», δηλαδή η παραμονή μεμονωμένων ατόμων στην περίμετρο των ΥΔΑΧ, ώστε να εξασφαλίζεται καλύτερη θέα του χώρου και ασφάλεια, δεν φαίνεται να συνδέεται με την παραπάνω σχέση, τουλάχιστον στις πλατείες, ενδεχομένως, λόγω της δομής τους. Ωστόσο, μερικώς, ενδέχεται να βρίσκει εφαρμογή στην περίπτωση των οδών, αφού οι άνθρωποι που παραμένουν στα διάφορα σημεία με την πλάτη τους στραμμένη προς κάποιο τοίχο ή πεσσο στοάς νοιώθουν μεγαλύτερη ασφάλεια.
- Οι προαιρετικές δραστηριότητες ενθαρρύνονται με την ύπαρξη καθιστικών σωμάτων και αστικού πρασίνου. Η θετική συσχέτιση είναι εντονότερη στην περίπτωση των πλατειών, αφού στις οδούς η δημοφιλέστερη προαιρετική δραστηριότητα (παρατήρηση βιτρινών), διεξάγεται σε όρθια στάση. Στην περίπτωση των οδών, η θετική συσχέτιση συνδέεται με σύντομες δραστηριότητες (πχ. ενασχόληση με το κινητό, κάπνισμα, κατανάλωση τροφίμων) που εκδηλώνονται είτε σε καθιστή στάση είτε σε στήριξη σε κάποιο καθιστικό σώμα. Στην περίπτωση του αστικού πρασίνου, η θετική συσχέτιση έγκειται στη διεξαγωγή των παραπάνω δραστηριοτήτων υπό σκιά. Σε αυτήν την περίπτωση, η μετακίνηση με κατοικίδιο λειτουργεί ως πιθανό κίνητρο για τη διεξαγωγή δραστηριοτήτων όμορα των φυτεύσεων.
- Οι κοινωνικές δραστηριότητες συσχετίζονται θετικά με την ύπαρξη καθιστικών σωμάτων. Η διαπίστωση αυτή συνδέεται, αφενός, με τη φύση των δραστηριοτήτων (διαρκούν περισσότερο και για το λόγο αυτό υπάρχει ανάγκη για καλύτερη ποιότητα περιβάλλοντος και μικροκλίματος), αφετέρου, με τη σχέση που εντοπίζεται μεταξύ προαιρετικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, αφού οι τελευταίες είναι συχνά απόρροια των πρώτων, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που πρόκειται για άτομα που παραμένουν στο χώρο σε καθιστή στάση. Στην ίδια υπόθεση στηρίζεται και η αρνητική συσχέτιση που καταγράφεται μεταξύ των δραστηριοτήτων αυτής της κατηγορίας και των κάδων απορριμμάτων.

Πίνακας 3. Αποτελέσματα λογιστικής παλινδρόμησης για τη μελέτη συσχέτισης ανεξάρτητων μεταβλητών και την εκδήλωση υποχρεωτικών δραστηριοτήτων (εξαρτημένη μεταβλητή), στα οδικά τμήματα. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Βήμα 1 ^ο	Καθιστικά	-,369	,141	6,796	1	,009	,692	,524	,913
	Κατακόρυφα Στοιχεία	,113	,066	2,931	1	,087	1,120	,984	1,275
	Αστικό Πράσινο	-,484	,083	34,111	1	,000	,616	,524	,725
	Χώροι Διαχείρισης Απορριμμάτων	,190	,142	1,789	1	,181	1,210	,915	1,599
	Χρήση Γης Ισογείου			919,880	8	,000			
	Παροχή υπηρεσιών	-1,232	,147	70,155	1	,000	,292	,219	,389
	Κατοικία	,339	,128	6,974	1	,008	1,404	1,091	1,806
	Αναψυχή	-16,112	19896,982	,000	1	,999	,000	0,000	
	Στάθμευση	-3,358	1,078	9,709	1	,002	,035	,004	,288
	Ανοιχτοί Χώροι	-1,756	,220	63,490	1	,000	,173	,112	,266
	Χωρίς χρήση	-,773	,090	73,298	1	,000	,461	,387	,551
	Εμπόριο	,426	,162	6,896	1	,009	1,532	1,114	2,105
	Στάση Λεωφορείου	4,687	,212	486,714	1	,000	108,507	71,553	164,546
	Σταθερά	-4,030	,363	123,485	1	,000	,018		

Πίνακας 4. Αποτελέσματα λογιστικής παλινδρόμησης για τη μελέτη συσχέτισης ανεξάρτητων μεταβλητών για την εκδήλωση προαιρετικών δραστηριοτήτων (εξαρτημένη μεταβλητή), στα οδικά τμήματα. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Βήμα 1 ^ο	Καθιστικά	,518	,121	18,423	1	,000	1,679	1,325	2,127
	Κατακόρυφα Στοιχεία	-,095	,055	2,911	1	,088	,910	,816	1,014
	Αστικό Πράσινο	,387	,063	38,035	1	,000	1,472	1,302	1,665
	Χώροι Διαχείρισης Απορριμμάτων	,088	,148	,351	1	,553	,916	,685	1,225
	Χρήση Γης Ισογείου			724,162	8	,000			
	Παροχή υπηρεσιών	-1,066	,158	45,597	1	,000	,344	,253	,469
	Κατοικία	,309	,106	8,560	1	,003	1,362	1,107	1,676
	Αναψυχή	-19,495	19911,786	,000	1	,999	,000	0,000	
	Στάθμευση	-,024	,362	,004	1	,948	,976	,480	1,987
	Ανοιχτοί Χώροι	,881	,161	29,852	1	,000	2,414	1,760	3,311
	Χωρίς χρήση	,357	,079	20,491	1	,000	1,429	1,224	1,667
	Εμπόριο	-2,778	,178	243,911	1	,000	,062	,044	,088
	Στάση Λεωφορείου	-4,915	,315	243,026	1	,000	,007	,004	,014
	Σταθερά	-2,638	,277	90,987	1	,000	,072		

Πίνακας 5. Αποτελέσματα λογιστικής παλινδρόμησης για τη μελέτη συσχέτισης ανεξάρτητων μεταβλητών και την εκδήλωση κοινωνικών δραστηριοτήτων (εξαρτημένη μεταβλητή), στα οδικά τμήματα. Πηγή: Ιδία επεξεργασία.

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Βήμα 1 ^ο	Καθιστικά	,210	,148	2,029	1	,154	1,234	,924	1,648
	Κατακόρυφα Στοιχεία	,052	,075	,488	1	,485	1,054	,910	1,219
	Αστικό Πράσινο	,004	,081	,003	1	,957	1,004	,857	1,177
	Χώροι Διαχείρισης Απορριμμάτων	-,520	,181	8,260	1	,004	,594	,417	,848
	Χρήση Γης Ισογείου			618,610	8	,000			
	Παροχή υπηρεσιών	2,595	,159	267,194	1	,000	13,396	9,814	18,285

	Κατοικία	-1,308	,149	77,187	1	,000	,270	,202	,362
	Αναψυχή	19,658	19715,374	,000	1	,999	344771903,772	0,000	
	Στάθμευση	1,435	,463	9,594	1	,002	4,201	1,694	10,418
	Ανοιχτοί Χώροι	,508	,237	4,601	1	,032	1,663	1,045	2,646
	Χωρίς χρήση	,379	,112	11,425	1	,001	1,460	1,172	1,819
	Εμπόριο	1,543	,181	72,922	1	,000	4,679	3,283	6,667
	Στάση Λεωφορείου	-1,049	,262	16,087	1	,000	,350	,210	,585
	Σταθερά	1,578	,273	33,404	1	,000	4,847		

Πίνακας 6. Αποτελέσματα λογιστικής παλινδρόμησης για τη μελέτη συσχέτισης ανεξάρτητων μεταβλητών και την εκδήλωση υποχρεωτικών δραστηριοτήτων (εξαρτημένη μεταβλητή), στις πλατείες. Πηγή: Ιδία Επεξεργασία.

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Βήμα 1 ^a	Καθιστικά	-3,576	,261	187,094	1	,000	,028	,017	,047
	Κατακόρυφα Στοιχεία	,738	,172	18,310	1	,000	2,092	1,492	2,933
	Αστικό Πράσινο	-3,246	,416	61,022	1	,000	,039	,017	,088
	Χώροι Διαχείρισης Απορριμμάτων	,853	,303	7,897	1	,005	2,346	1,294	4,253
	Απόσταση από Δρόμο	-1,834	,172	113,594	1	,000	,160	,114	,224
	Σταθερά	-29,534	1269,126	,001	1	,981	,000		

Πίνακας 7. Αποτελέσματα λογιστικής παλινδρόμησης για τη μελέτη συσχέτισης ανεξάρτητων μεταβλητών και την εκδήλωση προαιρετικών δραστηριοτήτων (εξαρτημένη μεταβλητή), στις πλατείες. Πηγή: Ιδία Επεξεργασία.

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Βήμα 1 ^a	Καθιστικά	,294	,099	8,856	1	,003	1,342	1,106	1,629
	Κατακόρυφα Στοιχεία	-,584	,146	16,107	1	,000	,558	,419	,742
	Αστικό Πράσινο	,748	,163	21,075	1	,000	2,113	1,535	2,909
	Χώροι Διαχείρισης Απορριμμάτων	-,486	,229	4,506	1	,034	,615	,392	,963
	Απόσταση από Δρόμο	1,160	,150	59,836	1	,000	3,189	2,377	4,278
	Σταθερά	,474	,306	2,404	1	,121	1,606		

Πίνακας 8. Αποτελέσματα λογιστικής παλινδρόμησης για τη μελέτη συσχέτισης ανεξάρτητων μεταβλητών και την εκδήλωση κοινωνικών δραστηριοτήτων (εξαρτημένη μεταβλητή), στις πλατείες. Πηγή: Ιδία Επεξεργασία.

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Βήμα 1 ^a	Καθιστικά	,825	,105	62,224	1	,000	2,281	1,858	2,799
	Κατακόρυφα Στοιχεία	-,174	,174	1,000	1	,317	,840	,597	1,182
	Αστικό Πράσινο	,464	,174	7,111	1	,008	1,591	1,131	2,238
	Χώροι Διαχείρισης Απορριμμάτων	-,211	,271	,604	1	,437	,810	,476	1,378
	Απόσταση από Δρόμο	,598	,259	5,319	1	,021	1,818	1,094	3,023
	Σταθερά	3,306	,329	100,710	1	,000	27,280		

4.3 Οδικά τμήματα και πλατείες ως τόποι

Οι φυσικές ποιότητες του εκάστοτε χώρου φάνηκε πως επηρεάζουν την προσάρτηση των ατόμων σε αυτόν, αφού συνδέονται με τις δραστηριότητες που αναπτύσσει, τη συχνότητα και τη διάρκεια τους. Απόρροια, λοιπόν, ποιοτικότερων ΠΠ είναι η συχνότερη παρουσία ατόμων στο χώρο και, κατά συνέπεια, η ευκολότερη ανάπτυξη εμπειριών, αναμνήσεων και συναισθηματικών δεσμών των ατόμων με τους χώρους αυτούς. Η επισκεψιμότητα των οδικών τμημάτων φάνηκε πως είναι εντονότερη σε σχέση με την αντίστοιχη στις πλατείες, γεγονός που οφείλεται στην εμπορικότητά τους, το αυξημένο ενδεχόμενο τυχαίων συναντήσεων και την ύπαρξη ικανοποιητικών ΠΠ. Ο υψηλότερος βαθμός επισκεψιμότητας των εμπορικών δρόμων συνεπάγεται υψηλότερο βαθμό προσάρτησης σε αυτούς, άποψη που εμμέσως απορρέει από τη μελέτη των Hidalgo & Hernandez (2001, σ. 274). Το γεγονός, άλλωστε, πως γίνονται αντιληπτοί ως ασφαλέστεροι, αποτελεί μια επιπλέον απόδειξη υψηλού βαθμού προσάρτησης σε αυτούς (Jaśkiewicz, 2015, σ. 574). Αντίθετα με τους ενήλικες, τα παιδιά, όπως προέκυψε από συνεντεύξεις με γονείς ή παππούδες, φάνηκε να προτιμούν την επίσκεψη των πλατειών, αφού τις έχουν συνδέσει με τις δραστηριότητες παιχνιδιού. Η διαπίστωση αυτή ερμηνεύεται θεωρητικά, δεδομένου του γεγονότος πως η προσάρτηση των παιδιών σε έναν τόπο, σε αντίθεση με τους ενήλικους που επηρεάζεται από τα συναισθήματα, τα νοήματα που αποδίδουν σε αυτόν και την επιρροή του κοινωνικού και πολιτισμικού περιβάλλοντός τους (Loureiro, 2014, σ. 3), σχετίζεται περισσότερο με τη δραστηριότητα που μπορούν να αναπτύξουν σε αυτόν (Morgan, 2010, σ. 12). Η προσάρτησή τους είναι περισσότερο λειτουργική και προσεγγίζει την έννοια της «εξάρτησης από τον τόπο» (Loureiro, 2014, σ. 3).

Αναφορικά με την προσάρτηση στους δύο τύπους χώρων διαπιστώνεται πως η αρχιτεκτονική και η ιστορία των όμορων κελυφών διαδραματίζει καίριο ρόλο. Τα παλαιότερα κτίρια αποτελούν στοιχεία προσάρτησης των ατόμων, αφού ο συναισθηματικός δεσμός των τελευταίων με τους αστικούς συντελεστές αποτυπώνεται στα κτίρια που τους περιβάλλουν. Η διαπίστωση αυτή είναι απόρροια της έρευνας συνεντεύξεων, με το κοινό να προβάλλει εμπειρίες και νοήματα που αποτυπώνονται στην τυπο-μορφολογία των κτιρίων ή την ιστορική και αισθητική αξία τους. Επομένως, η διατήρηση παλαιών κτιρίων λειτουργεί ελκυστικά για τους κατοίκους των γειτονιών με αποτέλεσμα να συμβάλει δυνητικά στη δημιουργία επιτυχημένων χώρων.

5. Συμπεράσματα

Οι δημόσιοι χώροι αποτέλεσαν πεδίο έρευνας για τους πολεοδόμους για περίπου μισό αιώνα. Τις τελευταίες δεκαετίες, το ενδιαφέρον στράφηκε στη δημιουργία επιτυχημένων δημόσιων χώρων, δηλαδή αστικών ενότητων που να ικανοποιούν τις ανθρώπινες ανάγκες στο βέλτιστο βαθμό. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός πως η μορφή του δημόσιου χώρου συχνά αντανακλά μια ιεραρχία αναγκών (ενδεικτικά, πρβ. σε Maslow (1943, σσ. 372-383)- που επιδιώκονται να ικανοποιηθούν. Όταν αυτή η συνθήκη επιτυγχάνεται, τότε αυξάνει ο αριθμός και η ποικιλία των δραστηριοτήτων που εκδηλώνονται στον δημόσιο χώρο και, κατ' επέκταση, ο αριθμός των επισκεπτών. Η προσέλκυση ατόμων στους ΥΔΑΧ είναι απόρροια των κοινωνικών χαρακτηριστικών τους (Gehl, Johansen Kaefner & Reigstad, 2006, σ. 37· Gehl, 2016, σ. 614), αφού η κίνηση και η δραστηριότητα των ανθρώπων αποτελεί βασικό θέαμα στον δημόσιο χώρο (Whyte, 2017, σ. 591), ενώ η διάρκεια παραμονής τους συνδέεται με τις φυσικές ποιότητες του χώρου.

Η ερευνητική εργασία προσέγγισε δύο σημαντικούς αστικούς συντελεστές που απαντώνται στο σύνολο των γειτονιών: τους εμπορικούς δρόμους γειτονιάς και τις αστικές πλατείες. Η μελέτη έγινε υπό το πρίσμα τριών τρανζαξιονιστικών θεωριών, με αποτέλεσμα οι συγκεκριμένοι συντελεστές να εξεταστούν: (α) ως ΣΠ, (β) αναφορικά με τις ΠΠ που εμπεριέχουν και (γ) υπό το πρίσμα των θεωριών του τόπου. Τα αποτελέσματα της έρευνας επιχείρησαν να απαντήσουν στο βασικό ερευνητικό ερώτημα που τέθηκε και αναφέρεται, αφενός, στον τρόπο λειτουργίας των οδών και των πλατειών στις ελληνικές γειτονιές και, αφετέρου, στη δυνητική επίδραση που εντοπίζεται μεταξύ των ποιοτήτων φυσικού σχεδιασμού των ΥΔΑΧ και της συμπεριφοράς που εκδηλώνουν οι άνθρωποι σε αυτούς. Τα

συμπεράσματα συνοψίζονται παρακάτω, βάσει των ερευνητικών υπο-ερωτημάτων που παρουσιάστηκαν στο πρώτο μέρος του άρθρου (Εισαγωγή). Ειδικότερα:

•Αναφορικά με το υπο-ερώτημα «Ποια είναι τα μοτίβα συμπεριφοράς που ενδεχομένως αναγνωρίζονται στους δρόμους και τις πλατείες;», σημειώνεται πως οι δύο αστικοί συντελεστές φαινομενικά παρουσιάζουν παρόμοια λειτουργία. Με μια προσεκτικότερη ματιά, εντοπίζονται διαφοροποιήσεις ως προς:

- το χρονικό πλαίσιο λειτουργίας τους, δηλαδή τις ώρες της ημέρας που κάθε χώρος προσελκύει δραστηριότητες: Τα πεζοδρόμια στους εμπορικούς δρόμους γειτονιάς αποτελούν χώρους όπου μεγάλος αριθμός ανθρώπων εντοπίζεται σχεδόν καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας, ενώ οι πλατείες παρουσιάζουν υψηλότερο βαθμό επισκεψιμότητας κατά τις απογευματινές και βραδινές ώρες.
- τα είδη των δραστηριοτήτων που προσελκύουν και τη διάρκειά τους: Οι πλατείες προσελκύουν κοινωνικές δραστηριότητες κατά κύριο λόγο, με τις προαιρετικές να είναι σημαντικά λιγότερες και τις υποχρεωτικές οριακά να καταγράφονται. Αντίθετα, στις οδούς, το μοτίβο διαφοροποιείται αφού οι προαιρετικές δραστηριότητες είναι περισσότερες χωρίς, όμως να αποκλίνουν σημαντικά από τις υποχρεωτικές και τις κοινωνικές. Ως προς τη διάρκειά τους, οι πλατείες προσελκύουν περισσότερο μακρές σε διάρκεια δραστηριότητες έναντι αυτών που εντοπίζονται στα πεζοδρόμια που, στην πλειοψηφία τους, είναι σύντομης διάρκειας. Η μικρότερη διάρκεια των τελευταίων έχει να κάνει τόσο με τη διαθεσιμότητα του χώρου, που στα πεζοδρόμια είναι περιορισμένη, όσο και με τη φύση των δραστηριοτήτων, αφού ο αριθμός των κοινωνικών δραστηριοτήτων -οι κοινωνικές δραστηριότητες διαρκούσαν περισσότερο χρόνο έναντι των άλλων δύο τύπων δραστηριοτήτων- είναι μικρότερος σε σχέση με τις κοινωνικές δραστηριότητες που καταγράφονται στις πλατείες.
- τις ανάγκες των χρηστών που καλύπτουν: Οι πλατείες λειτουργούν, κυρίως, ως χώροι κοινωνικής συναναστροφής και ιδιωτικότητας, όπου οι πολίτες παραμένουν για περισσότερο χρόνο και κυρίως κατά τις απογευματινές και βραδινές ώρες. Αντίθετα, στα πεζοδρόμια δίνεται έμφαση στην εξυπηρέτηση των καθημερινών βιωτικών αναγκών και λιγότερο στην κοινωνικότητα. Αναφερόμενοι στις ανάγκες, αξίζει να σημειωθεί πως το αίσθημα ασφάλειας και το αίσθημα του «ανήκειν», που εμπίπτουν στην ιεραρχική προσέγγιση των αναγκών του Maslow, διαφοροποιούνται στους δύο χώρους. Τα οδικά τμήματα θεωρούνται ασφαλέστερα σε σχέση με τις πλατείες. Ως προς το αίσθημα του «ανήκειν», αυτό διαφοροποιείται αναλόγως με την ύπαρξη των καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος, που συνηθιζόταν στις περιοχές μελέτης να γίνονται αντιληπτά ως «τρίτοι τόποι» (Oldenburg, 1999, σ. 42). Στην περίπτωση των οδών μελέτης, ο αριθμός των καταστημάτων αυτός ήταν μεγαλύτερος, ενισχύοντας την πεποίθηση πως τόσο το αίσθημα του «ανήκειν» όσο και η προσάρτηση προς τον τόπο του δρόμου είναι υψηλότερη, τουλάχιστον για τους ενήλικες. Στην περίπτωση των παιδιών, η εκδήλωση της κυρίαρχης δραστηριότητας του παιχνιδιού στις πλατείες συνηγορεί στην πεποίθηση πως η προσάρτησή τους είναι εντονότερη προς το συγκεκριμένο αστικό συντελεστή. Σημειώνεται πως το μοτίβο συμπεριφοράς των ενηλίκων, όπως και ο βαθμός προσάρτησής τους συνδέονται με τις ερμηνείες και τα νοήματα που αποδίδουν σε έναν τόπο, αντίθετα με τα παιδιά, όπως προέκυψε από τη μελέτη του Morgan (2010, σ. 12).
- Οι πλατείες, που παρουσίαζαν περισσότερα τέτοια καταστήματα, φάνηκε να παρουσιάζουν υψηλότερο βαθμό προσάρτησης στον τόπο, χωρίς αυτό να αμφισβητεί το γεγονός πως αντίστοιχου τύπου καταστήματα στους αστικούς δρόμους ενισχύουν την επισκεψιμότητα των τελευταίων και το βαθμό προσάρτησης του κοινού προς αυτούς.

•Ως προς το υπο-ερώτημα «Ποια είναι η επιρροή που ασκούν τα φυσικά χαρακτηριστικά των ΥΔΑΧ στη δημόσια ζωή;», η μελέτη παλινδρόμησης που καταρτίστηκε επέτρεψε την εξαγωγή των εξής πορισμάτων:

- Τα καθιστικά σώματα ενθαρρύνουν την παραμονή των ανθρώπων τόσο στις πλατείες όσο και στους δρόμους. Ο αριθμός των προσφερόμενων θέσεων είναι ανάλογος των προαιρετικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων μεγαλύτερης διάρκειας. Η παρατήρηση αυτή συγκλίνει με την άποψη του Whyte (1980, σ. 28) που υπογραμμίζει πως «οι άνθρωποι τείνουν να κάθονται περισσότερο εκεί που υπάρχουν σημεία για να καθίσουν». Λόγω της περιβαλλοντικής άνεσης που, προσφέρουν τα παγκάκια, ο συγκεκριμένος τύπος καθιστικού σώματος αποτελεί την πρώτη επιλογή για στάση. Όταν η χωρητικότητά τους εξαντλείται, διαφορετικά στοιχεία του χώρου που δεν στοχεύουν στην εξυπηρέτηση της στάσης των επισκεπτών (πχ. διαχωριστικά κιγκλιδώματα και πεζούλια, κολωνάκια, σιντριβάνια και σκαλοπάτια), αξιοποιούνται από τους χρήστες ως καθιστικά σώματα. Παρότι τα παγκάκια είναι δημοφιλή καθιστικά σώματα, δεν χαρακτηρίζονται ως σημεία που ευνοούν την επικοινωνία. Αυτή η διαπίστωση είναι απόρροια της παρατήρησης πως σε αυτά εντοπίστηκαν κυρίως μεμονωμένοι χρήστες που κάθονταν σε απόσταση μεταξύ τους. Αντίθετα, άλλα στοιχεία που λειτουργούν ως άτυπα καθιστικά σώματα, όπως τα κολωνάκια περιορισμού στάθμευσης, καθώς και χώροι αστικού πρασίνου φάνηκε να συγκέντρωναν περισσότερες κοινωνικές δραστηριότητες.
- Τα δέντρα και το αστικό πράσινο είναι στοιχεία που ενθαρρύνουν την παραμονή των χρηστών, επιβεβαιώνοντας τους Barton & Pretty (2010, σ. 206). Και στους δύο τύπους αστικών συντελεστών, τα δέντρα συγκέντρωναν ανθρώπους που εκδήλωναν προαιρετικές δραστηριότητες.
- Ο φωτισμός ενισχύει το αίσθημα ασφάλειας. Έτσι, χώροι με ικανό φωτισμό προσελκύουν μεγαλύτερο αριθμό κατά τις νυχτερινές ώρες, αφού καθίσταται δυνατή η παρατήρηση κτιρίων και στοιχείων του χώρου, συμβάντων, ανθρώπων, ακόμη και των προσώπων τους. Κάτι τέτοιο δεν συνεπάγεται έντονο φωτισμό, αλλά φως που αντανακλάται στις επιφάνειες, τους τοίχους και τα πρόσωπα. Οι πλατείες αποτελούν παράδειγμα που αποδεικνύει την τελευταία άποψη, αφού σε αυτές ο φωτισμός δεν είναι τόσο έντονος όσο στους δρόμους. Η διαφοροποίηση ως προς τον φωτισμό φάνηκε να αποτελεί πρακτική που σχετίζεται με τις διαφορετικές ανάγκες των χώρων. Ενδέχεται, όμως, να οφείλεται στην απουσία «γενικού σχεδίου φωτισμού» στην Αθήνα που περιορίζει την αισθητική αρμονία (Θεολόγου, κ.ά., 2016, σ. 80). Αξίζει να σημειωθεί πως ακόμη και η απόχρωση του φωτός φάνηκε να επηρεάζει την εκδήλωση δραστηριοτήτων, με την πλειοψηφία του κοινού να τάσσεται υπέρ του ψυχρού φωτός στα οδικά τμήματα, ενώ μετριοπαθέστερη ήταν η στάση τους ως προς το φωτισμό των πλατειών.
- Οι κάδοι απορριμμάτων τείνουν να απωθούν την εκδήλωση κοινωνικών δραστηριοτήτων, ενώ δεν φάνηκε σαφής επίδραση στους άλλους τύπους δραστηριοτήτων.
- Ο αριθμός και το πλάτος των βιτρινών, σε συνδυασμό με την ένταση των μικτών χρήσεων γης ενισχύει την εκδήλωση προαιρετικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων.

• Σχετικά με το υπό-ερώτημα «Ποιος αστικός συντελεστής διαδραματίζει σημαντικότερο ρόλο για τη δημόσια ζωή στις γειτονιές των ελληνικών πόλεων;», από τα παραπάνω προκύπτει πως η εκλογή ενός από τους δύο συντελεστές ως «σημαντικότερου» για τη λειτουργία μιας πόλης δεν είναι δυνατή, αφού και οι δύο λειτουργούν συμπληρωματικά. Η διαφοροποίηση τους ως προς τα μοτίβα συμπεριφοράς, του κοινωνικού τους προφίλ, της δυναμικής του κοινού που προσελκύουν και του ρόλου τους επιτρέπει να εξαχθεί το συμπέρασμα πως οι δύο αστικοί συντελεστές δύνανται να αναγνωριστούν ως διαφορετικά ΣΠ που συνυπάρχουν. Αυτό που προκύπτει είναι η ανάγκη οι δύο αυτοί χώροι να δανειστούν στοιχεία ο ένας από τον άλλον (πχ. οι δρόμοι χρήζουν να παρέχουν περισσότερους χώρους στάσης, ενώ οι πλατείες γειτονιάς κρίνεται σκόπιμο να διευκολύνουν την κινητικότητα εντός αυτών που συχνά περιορίζεται λόγω φυτεύσεων, παρτεριών και κιγκλιδωμάτων). Η κατεύθυνση αυτή μπορεί να αποτελέσει τη βάση για το σχεδιασμό των ΥΔΑΧ στις ελληνικές πόλεις. Επιμέρους ζητήματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι:

- Η εφαρμογή των έργων βιώσιμης αστικής κινητικότητας, που έρχεται να υλοποιηθεί στο πλαίσιο κατευθύνσεων στρατηγικού σχεδιασμού, πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη λειτουργία συγκεκριμένων στοιχείων ως ΠΠ για την προσέλκυση ή μη δραστηριοτήτων και την ανάπτυξη συμπεριφορών, αφού τα αποτελέσματά του είναι εμφανή και στην κλίμακα του αστικού σχεδιασμού. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση στοιχείων του χώρου που μπορούν να λειτουργήσουν ως καθιστικά σώματα, ενώ προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της πεζής μετακίνησης κρίνεται σκόπιμος ο περιορισμός των υψομετρικών σταθμών στο μέτρο του δυνατού. Το πρώτο από αυτά τα δύο παραδείγματα σχετίζεται με τη σημασία που έχει για τη ζωτικότητα των ΥΔΑΧ η παραμονή των ανθρώπων σε αυτούς, πέραν της μετακίνησης και της προσέλκυσής τους σε αυτούς.
- Ο πολεοδομικός σχεδιασμός σε επίπεδο γειτονιάς πρέπει να προωθήσει περαιτέρω τη μίξη των χρήσεων γης. Τα αποτελέσματα της πρακτικής αυτής είναι θετικά όχι μόνο σε επίπεδο μακροκλίμακας (προώθηση του μοντέλου της συμπαγούς πόλης) αλλά και σε επίπεδο μικροκλίμακας, αφού ενισχύεται η δημόσια ζωή στους ΥΔΑΧ και το «αίσθημα του ανήκειν».
- Η κοινωνική παράμετρος του σχεδιασμού πρέπει να υπογραμμιστεί περισσότερο. Ο λόγος σχεδιασμού της πόλης δεν είναι μόνο η οργάνωση του χώρου και των λειτουργιών, αλλά η υποστήριξη του δικαιώματος για καλύτερη ζωή των πολιτών που στηρίζεται στην κοινωνικότητά τους, ως βασική αιτία ανάπτυξης των πόλεων. Για τον ίδιο λόγο, η συμμετοχικότητα των πολιτών, ακόμη και σε επίπεδο μικροκλίμακας, είναι μια διαδικασία που μπορεί να ενισχυθεί.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αθανασόπουλος, Κ. (2009) *Προς μια μέθοδο ένταξης των πολιτών στο σχεδιασμό έργων βιώσιμης αστικής κινητικότητας* – Διδακτορική διατριβή. Αθήνα: ΕΜΠ.
- Αποστόλου, Γ.Α. (2020) «Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος ως χώρος κοινωνικού αποκλεισμού ή κοινωνικής συνοχής: Η περίπτωση των πλατειών Ομονοίας και Συντάγματος». *Αειχώρος: Κείμενα Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Ανάπτυξης*, 30, 64-95.
- Βλαστός, Θ. και Μπιρμπίλη, Τ. (2000) «Για την ανακατασκευή του δρόμου και την ανάκτηση των χαμένων ποιότητων του». *Επτάκυκλος*, (16-17), 38-48.
- Βλαστός, Θ. και Μπακογιάννης, Ε. (2017) *Ποδήλατο στις ελληνικές πόλεις-Προτάσεις προς τις δημοτικές αρχές*. Αθήνα: Οργανισμός «Πόλεις για ποδήλατο».
- Gehl, J. (2013) *Η ζωή ανάμεσα στα κτίρια: Χρησιμοποιώντας το δημόσιο χώρο*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.
- Θεολόγου, Κ., Ζωγράφος, Α., Κασμάτη, Ε., Λενέτης, Γ., Σιέρρα, Α. και Χασαλεύρη, Ε. (2016) *Χαρτογραφώντας το Ιδιώδημο. Υλικός και Άυλος Δημόσιος Χώρος στην Νεότερη Ελλάδα: Το Ιδιώδημο και η Ιδιότητα του Πολίτη*. Αθήνα: Ελληνοεκδοτική.
- Κοσμόπουλος, Π. (1994) *Περιβαλλοντική αντίληψη του αστικού χώρου*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Κυριακίδης, Χ. (2016) «Προσεγγίζοντας τη λειτουργία του δημόσιου αστικού χώρου με γνώμονα τις τοπικές παραμέτρους: Συγκριτική μελέτη μεταξύ Λάρισας και Νότινχαμ». *Αειχώρος: Κείμενα Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Ανάπτυξης*, (24), σσ. 67-85.
- Ντούρα, Μ. και Παπαδάκη-Μαραγκού, Η. (2016) «Κοινωνική δυναμική και χωρικές μεταλλάξεις: Το παράδειγμα του Μεταξουργίου». *Αειχώρος*, (24), σσ. 46-66.
- Σιόλας, Α., Βάσση, Α., Βλαστός, Θ., Κυριακίδης, Χ., Μπακογιάννης, Ε. και Σίτη, Μ. (2015) *Μέθοδοι, εφαρμογές και εργαλεία πολεοδομικού σχεδιασμού*. Αθήνα: Κάλλιπος.

Χαλκιάς, Μ., Μανωλέσου, Α. και Λάλου, Π. (2015) *Μεθοδολογία έρευνας και εισαγωγή στη στατιστική ανάλυση δεδομένων με το IBM SPSS STATISTICS*. Αθήνα: Εκδόσεις Κάλλιππος

Ξενογλώσση

- Bakogiannis, E., Siti, M., Vassi, A., Christodouloupoulou, G., and Kyriakidis, C. (2014) "Case studies and sustainable urban mobility research schemes: A communication channel among researchers and interdisciplinary community groups". *International Journal of Service Science, Management, Engineering and Technology*, 1(4), 42-51.
- Bakogiannis, E., Kyriakidis, C., Siti, M. and Eleftheriou, V. (2017) "Four stories for sustainable mobility in Greece". *Transportation Research Procedia*, 24, 345-353.
- Balogh, P.I. and Takács, D. (2011) "The significance of urban open spaces and green areas in urban property developments". *First International Conference "Horticulture and Landscape Architecture in Transylvania" Agriculture and Environment Supplement*. 110-121
- Barker, R. (1968) *Ecological Psychology. Concepts and Methods for studying the environment of human behavior*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Barton, J. and Pretty, J. (2010) "Urban Ecology and Urban Health and Well-Being". In: B. E. Society (ed.) *Urban Ecology*. New York: Cambridge University Press, pp. 202-229.
- Cattell, V. (2001) "Poor people, poor places, and poor health: The mediating role of social networks and social capital". *Social Science & Medicine*, (52(10)), 1501-1516.
- Clark, C. and Uzzell, D. (2002) "The affordances of the home, neighbourhood, school and town centre for adolescents". *Journal of Environmental Psychology*, 22, 95-108.
- Cohen, D., Strum, R., Han, B. and Marsh, T. (2014) *Quantifying the contribution of public parks to physical activity and health: Introducing SOPARC – Report*, Santa Monica, CA: RAND Corporation.
- Curl, A., Ward-Thompson, C. and Aspinall, P. (2015) "The Effectiveness of 'Shared Space' Residential Street Interventions on Self-Reported Activity Levels and Quality of Life for Older People". *Landscape and Urban Planning*, 139, 117-125.
- Doherty, J., Volker Busch-Geertsema, Vita Karpuskiene, Jukka Korhonen, Eoin O'Sullivan, Ingrid Sahlin, Antonio Tosi, Agostino Petrillo and Wygnańska, J. (2002) "Homelessness and Exclusion: Regulating public space in European Cities". *Surveillance and society*, 5(3), 290-314.
- Dzhambov, A. and Dimitrova, D. (2015) "Green spaces and environmental noise perception", *Urban Forestry and Urban Greening*, (14), 1000-1008.
- El-Habil, A.M. (2012) "An Application on Multinomial Logistic Regression Model". *Pakistan Journal of Statistics and Operation Research*, 8(2), 271-291.
- Farahani, L., Lozanovska, M. and Soltani, A. (2015) "The social life of commercial streets". In: 8th *International Making Cities Livable Conference*, Melbourne, Australia, 6-7 July 2015.
- Fard, H. R. (2014) "Evaluating Spatial Behavior in the Urban Public Space of Kadıköy Square". In: EPOKA University (ed). *Proceedings of the Second International Conference on Architecture and Urban Design (ICAUD)*, pp. 8-10.
- Francis, M., Giles-Corti, B., Wood, L. and Knuiman, M. (2012) "Creating sense of community: The role of public space". *Journal of Environmental Psychology*, 32(4), 401-409
- Garvin, A. (1997) "Enhancing the public realm". In: A. Garvin et.al. (eds). *Urban parks and open space*. Washington, D.C: ULI (Urban Land Institute), pp. 1-23.
- Gehl, J. (2016) *The Public Life Diversity Toolkit*. Knight Foundation.
- Gehl, J. (2010) *Cities for people*. Washington, Covelo and London: Island Press.
- Gehl, J. and Svarre, B. (2013) *How to Study Public Life*. Washington, DC; Covelo, CA; London, UK: Island Press.
- Gehl, J., Johansen Kaefer, L. and Reigstad, S. (2006) "Close Encounters with Buildings". *Urban Design*, 11, 29-47.

- Gibson, J. (1979) *An Ecological Approach to Visual Perception*. Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Hidalgo, M.C. and Hernandez, B. (2001) "Place attachment: Conceptual and empirical questions". *Environmental Psychology*, 21, 273-281.
- Holland, C., Clark, A., Katz, J. and Peace, S. (2007) *Social interactions in urban public places*. Bristol, UK: Joseph Rowntree Foundation by the Policy Press.
- Hull, B., Lam, M. and Vigo, G. (1994) "Place identity: Symbols of self in the urban fabric". *Landscape and urban planning*, 28, 109-120.
- Jacobs, J. (1961) *The death and life of great American cities*. New York: Vintage Books Editions.
- Jacobs, A. (1993) *The great streets*, Cambridge, MA: The MIT Press.
- Jaśkiewicz, M. (2015) "Place attachment, place identity and aesthetic appraisal of urban landscape". *Polish Psychological Bulletin*, 46(6), 573-578.
- Johnson, L. and Johnson, R. (2017) *Regent Park Redux: Reinventing Public Housing in Canada*. New York, NY; London, UK: Routledge.
- Kubus, M. (2020) "Evaluation of Resampling Methods in the Class Unbalance Problem". *Econometrics*, 24(1), 39-50.
- Kyle, G., Graefe, A., Manning, R. and Bacon, J. (2004) "Effects of place attachment on user's perceptions of social and environmental conditions in a natural setting". *Journal of Environmental Psychology*, 24, 213-225.
- Kyriakidis, C., Bakogiannis, E. and Kanellopoulos, P. (2018) "The Function of Public Squares: Study of the Way People Behave in Public Squares in Athens, Greece". In: EUSER (ed). *Proceedings of the 16th International Conference on Social Sciences*, Paris, France, 24-25 November 2018, pp. 114-119.
- Langdon, P. (1994) *A Better Place to Live: Reshaping the American suburb*. Amherst, MA: University of Massachusetts Press.
- Lewicka, M. (2005) "Ways to make people active: The role of place attachment, cultural capital and neighborhood ties". *Journal of Environmental Psychology*, 25, 381-395.
- Loureiro, S.M.C. (2014) "The Role of the Rural Tourism Experience Economy in Place Attachment and Behavioral Intentions". *International Journal of Hospitality Management*, 40, 1-9.
- Lynch, K. (1981) *A Theory of Good City Form*. Cambridge (MA) and London: The MIT Press.
- Madanipour, A. (2003) *Public and private spaces of the city*. Routledge.
- Madanipour, A. (2010) "Whose public space?". *International Journal of Urban and Regional Research*, 34(3), 617-632.
- Maslow, A. (1943) "Theory of Human Motivation". *Psychological Review*, 50, 370-396.
- McKenzie, T., Cohen, D., Sehgal, A., Williamson, S. and Golinelli, D. (2010) "System for Observing Play and Recreation in Communities (SOPARC): Reliability and feasibility measures". *Journal of Physical Activity Health*, 3(1), 208-222.
- Mehta, V. (2013) *The street: A quintessential social public space*. London and New York (NY): Routledge.
- Mehta, V. and Bosson, J. (2010) "Third places and the social life of streets". *Environment and Behavior*, 42(6), 779-805.
- Morgan, P. (2010) "Towards a Development Theory of Place Attachment". *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 11-22.
- Moser, G. and Uzzell, D. (2003) "Environmental Psychology". In: Million, T. and Lerner, M. (eds.). *Handbook of Psychology – Volume 5: Personality and Social Psychology*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., pp. 419-446.
- Moughtin, C. (2003) *Urban Design: Street and Square*. 3rd ed. Oxford: Architectural Press.
- Oldenburg, R. (2009) *Celebrating the Third Place: Inspiring Stories About the Great Good Places at the Heart of Our Communities*. Boston, MA: De Capo Press.
- Ranjit, K. (2011) *Research methodology: A step-by-step guide for beginners*. London: Sage.
- Rollero, C. and De Piccoli, N. (2010) "Place Attachment, Identification and Environment Perception: An Empirical Study". *Journal of Environmental Psychology*, 30, 198-205.

- Saccomani, S. (2016) "Urban regeneration and crisis". *EURA Conference: City lights cities and citizens within/beyond/notwithstanding the crisis*. Turin, 16-18 June 2016.
- Stebbins, R. (2009) *Personal decisions in the public square: Beyond problem solving into a positive sociology*. New Brunswick; New Jersey: Transaction Publishers.
- Tuan, Y. (1975) "Place: An experiential perspective". *Geographical Review*, 65(2), 151-165.
- United Nations Human Settlements Programme (UN-Habitat). (2015) *Global Public Space Toolkit: From Global Principles to Local Policies and Practice*. Προσβάσιμο από: <<http://unhabitat.org/wp-content/uploads/2015/10/Global%20%20Public%20Space%20Toolkit.pdf>> [τελευταία πρόσβαση 6/8/2016].
- Ward Thompson, C. (2002) "Urban open space in the 21st century". *Landscape and Urban Planning*, 60, 59–72.
- Webb, M. (1990) *The city square*. London: Thames and Hudson.
- Whyte, W. (1980) *The social life of small urban spaces*. Washington, D.C.: Conservation.
- Whyte, W. (1988) *City: Rediscovering the Center*. New York, NY; London, UK: Doubleday.
- Whyte, W. (2017) "The Design of Spaces]. In: LeGates, R. & Stout, F. (eds). *The City Reader*, 6th ed. London, UK; New York, NY: Routledge, pp. 587-595.
- Wilson, K. (2022) *Why neighborhood social life starts at the street corner*. Προσβάσιμο από: <https://usa.streetsblog.org/2022/02/14/why-neighborhood-social-life-starts-at-the-street-corner> [τελευταία πρόσβαση 12/12/2023].
- Zamani, B. (2010) "The design and development of public open spaces in an Iranian new town". In: A. Madanipour (ed). *Whose Public Space? International case studies in urban design and development*. Oxon, OX; New York, NY: Routledge, 172-190.

Κυριακίδης Χαράλαμπος
Διδάκτωρ, Σχολή Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών, ΕΜΠ
email: kyriakidisharry@gmail.com

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Νίκος Τριανταφυλλόπουλος

Ευάγγελος Ασπρογέρακας

Νικόλαος Γαβανάς

Ανέστης Γουργιώτης

Σπύρος Νιαβής

ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Ελένη Ανδρικοπούλου – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Πασχάλης Αρβανιτίδης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Παναγιώτης Αρτελάρης – Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Σοφία Αυγερινού-Κολώνια – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Αθηνά Βιτοπούλου – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Γιώργος Βλόντζος – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Νικολός Βογιαζίδης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Γεωργία Γεμεντζή – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ηλίας Γεωργαντάς – Πανεπιστήμιο Κρήτης

Αθηνά Γιαννακού – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σπύρος Γκολφινόπουλος – Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Άσπα Γοσποδίνη – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Δημήτρης Γούσιος – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Πάυλος-Μαρίνος Δελλαδέτσικας – Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Αλέξης Δέφνερ – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Δέσποινα Διμέλλη – Πολυτεχνείο Κρήτης

Ασπασία Ευθυμιάδου – Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός «Δήμητρα»

Μιχάλης Ζουμπουλάκης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ελισάβετ Θωίδου – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Γιώργος Κανδύλης – Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

Νικόλαος-Γεώργιος Καραχάλης – Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Κώστας Καρτάλης – Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Γρηγόρης Καυκαλάς – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ειρήνη Κλαμπατσέα – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Χάρης Κοκκώσης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Παναγιώτης Κοσμόπουλος – Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Βύρων Κοτζαμάνης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Χρήστος Κουσιδώνης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Αλέξανδρος-Φαίδων Λαγόπουλος – Ακαδημία Αθηνών & Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Κώστας Λαλένης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Λόης Λαμπριανίδης – Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
 Λίλα Λεοντίδου – Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
 Παύλος Λουκάκης – Πάντειο Πανεπιστήμιο
 Θωμάς Μαλούτας – Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
 Δημήτρης Μέλισσας – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
 Αγγελική Μενεγάκη – Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
 Θεόδωρος Μεταξάς – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Κώστας Μπαγινέτας – Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδος
 Νίκος Μπάτης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Ηλίας Μπεριάτος – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Κώστας Μωραΐτης – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
 Σπύρος Νιαβής – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Μαρί-Νοέλ Ντυκέν – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Δημήτρης Οικονόμου – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Απόστολος Παπαγιαννάκης – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
 Κωνσταντίνος Περάκης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Γιώργος Πετράκος – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Μάγδα Πιτσιάβα-Λατινοπούλου – Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
 Σεραφείμ Πολύζος – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Αντώνης Ροβολής – Πάντειο Πανεπιστήμιο
 Νίκος Σαμαράς – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Άρης Σαπουνάκης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Κώστας Σερράος – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
 Παντολέων (Παντελής) Σκάγιαννης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Σοφία Σκορδίλη – Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
 Νίκος Σουλιώτης – Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών
 Δημήτρης Σταθάκης – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Αναστασία Τασοπούλου – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Πάρις Τσάρτας – Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
 Γιώργος Τσιλιμίκας – Πανεπιστήμιο Αιγαίου
 Δημήτρης Τσιώτας – Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
 Δημήτρης Φουτάκης – Διεθνές Πανεπιστήμιο
 Γιώργος Φωτόπουλος – Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
 Μάριος Χαϊνταρλής – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Όλγα Χριστοπούλου – Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Μανώλης Χριστοφάκης – Πανεπιστήμιο Αιγαίου
 Γιάννης Ψυχάρης – Πάντειο Πανεπιστήμιο

Γεμεντζή Γεωργία, Νιαβής Σπύρος, Τασοπούλου Αναστασία 6
Εισαγωγή

Κουβαρά Ευαγγελία-Μαρία, Σαμαρά Αικατερίνη 9
Γειτονιά & Airbnb: αναβάθμιση ή αλλοίωση; Η περίπτωση της περιοχής της Ανάληψης στη Θεσσαλονίκη

Μπέλτσιου Βασιλική 30
Υπολογισμός δείκτη περπατησιμότητας για το κέντρο της Λάρισας και ανάδραση προς τον πολεοδομικό σχεδιασμό

Αποστόλου Γεωργία-Άννα 61
Αστική ταυτότητα και δομημένο περιβάλλον: αναζητώντας τη συμβολή του πολεοδομικού σχεδιασμού

Αλεξανδρίδης Θεόδωρος, Λαζαρίδης Βασίλειος 85
Αξιολόγηση της Τρωτότητας και Ενίσχυση της Ανθεκτικότητας του Αστικού Ιστού μέσω Μπλε και Πράσινων Υποδομών: Η Περίπτωση του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης

Κυριακίδης Χαράλαμπος 110
Συγκριτική μελέτη για τη λειτουργία των υπαίθριων δημόσιων αστικών χώρων στις αθηναϊκές γειτονιές